

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer®

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

Economie als
huishouden

Esoteric Teachings
7 en 8 van
G. de Purucker

Hoe voorkomen
we mentale
epidemieën?

Emigratie naar Mars

Wat DNA wel of niet
bepaalt

Praktiseren wat je
predikt

Inhoud *Lucifer* – de Lichtbrenger

43e jaargang | nummer 3 | juni 2021

Licht op ... Economie als huishouden

p. 66

In onze samenleving zijn de economische principes vaak dominant, waardoor de menselijkheid zeer onder druk komt te staan. Maar wat is onze economie in wezen? Het is een huishouden in het groot — en dat feit heeft belangrijke implicaties.

Herman C. Vermeulen

Naamswijziging

In de vorige drie besprekingen van de *Esoteric Teachings* van Gottfried de Purucker (over delen 1 tot en met 6) noemden we deze steeds *Esoterische Instructies*. Omdat dit verwarring geeft — het gaat immers om Engelstalige teksten — noemen we ze vanaf nu *Esoteric Teachings*. Deze naamswijziging wordt in de vorige drie nummers van *Lucifer*, die beschikbaar staan op onze website, met terugwerkende kracht doorgevoerd.

Redactie

Esoteric Teachings 7 en 8 van G. de Purucker

p. 69

In deel 7 en 8 treedt Gottfried de Purucker meer in detail in vergelijking met de voorgaande delen. In deel 7 dalen we verder af naar het leven achter ons Zonnestelsel en onze evolutie daarbinnen. In deel 8 gaat het over de spirituele eenheden waaruit al het leven is opgebouwd, tot op het punt van ons eigen lichaam. Dat raakt vervolgens aan heel praktische kwesties als erfelijkheid, ziekte en karma in het algemeen.

Erwin Bomas

Hoe voorkomen we mentale epidemieën?

p. 73

Zijn er parallellen te trekken tussen een fysiek virus dat rondwaart en een mentaal virus dat ons denken kan besmetten? En zo ja, hoe kunnen we mentale epidemieën voorkomen? Over dit actuele thema gaf Herman C. Vermeulen in november 2020 een lezing, die door de redactie voor publicatie is bewerkt.

Herman C. Vermeulen

Emigratie naar Mars

p. 82

Is emigratie naar Mars de oplossing voor de problemen op Aarde?

Barend Voorham

Theosofie in de Natuur Wat DNA wel of niet bepaalt

p. 86

DNA is zo'n ingeburgerd begrip, dat we het niet meer kunnen wegdenken uit onze samenleving. Van forensisch onderzoek en erfelijke ziektes tot aan wetenschappelijke theorieën over het ontstaan van leven, overal speelt het een rol. Maar wat is die rol precies? Dit artikel is een bewerking van de lezing die Bouke van den Noort gaf op 7 april 2021.

Bouke van den Noort

Sommige vissoorten kunnen gedurende hun leven van geslacht veranderen, hoewel hun DNA gelijk blijft.

Uw vragen

96

- » Praktiseren wat je predikt
- » Is schade aan ecosystemen te herstellen?

Licht op ...

Economie als huishouden

Woordafleiding

De uitdagingen waar we nu voor staan zijn nog lang niet over. We hopen dat het virus overwonnen is, en dat schijnt misschien zo bij ons in Europa, of in de zeven rijkste landen van de wereld, maar het probleem is pas over als het virus zich op de hele wereld niet meer voordoet. En als we, bovenal, onze leefwijze hebben aangepast, waardoor we dit soort virussen niet meer stimuleren, of bewust of onbewust door ons gedrag kweken. Maar laten we het positivisme gebruiken om de samenleving te veranderen zodat we werkelijk boven dit soort problemen uitgroeien.

Als we kijken naar de factoren die onze samenleving zouden moeten sturen, dan zijn dat de uitgangspunten en principes zoals deze zijn vastgelegd in onze grondwet. Maar we zien in de praktijk dat bovenal onze economische principes dominant zijn. Daardoor komt de menselijkheid, nu een populaire term, zeer onder druk te staan.

Als we nu nagaan wat die economische principes inhouden, is het altijd zinvol om terug te gaan naar waar die principes vandaan komen en te zien wat ze in feite betekenen. Het woord *economie* komt van het Griekse *οἶκος* – huishouden – en *νέμωμαι* – beheren – en betekent dus ‘het beheren van ons huishouden’. Hoe simpel kan het zijn.

Dat onze maatschappij een ‘huishouden in het groot’ is, waarin de begrippen productie, distributie, handel, de consumptie van goederen en het gebruikmaken van diensten een rol spelen, laat zien dat ons huishouden wel wat complexer is maar dat toch dezelfde principes gelden. Het is fijn om het woord ‘huishouden’ te gebruiken en niet ‘economie’. ‘Huishouden’ laat zo duidelijk zien dat het meer is dan een koude rekenkundige visie. Het is een warme term, het draagt medemenselijkheid in zich.

De koudheid van het begrip ‘economie’ komt vooral omdat we het afstandelijk willen maken. We willen het menselijk gedrag in ons huishouden wiskundig omschrijven, er een bètawetenschap van maken, wat economie niet is. De gebruikte formules mogen dan wiskundig zijn, econometrie mag zelfs heel wiskundig zijn, maar het gedrag dat we met die formules willen beschrijven is dat zeker niet. Ook niet als we gebruikmaken van statistieken. En als de gegevens die we in de formules stoppen op drijfzand staan, geldt ook hier: *rubbish in, rubbish out*.

Menselijk gedrag behoort tot de psychologie, de studie van het gedrag van mensen. Dat is een gammawetenschap, en daar hoeft geen logica aan ten grondslag te liggen.

Een geliefd middel om te proberen het gedrag van ons huishouden te verklaren is het te beschrijven in regels. Die regels werken ook als dwangmiddel. Men zegt dan: “het is economisch niet verantwoord en dus moet het zo of zo, of daarom kan het niet”.

Het ideale huishouden

Het zal u niet verrassen dat als we vanuit de Theosofia het ideale huishouden moeten omschrijven,

we altijd vanuit de eenheidsgedachte vertrekken. Deze is in de eerste grondstelling in *De Geheime Leer* van mevrouw Blavatsky omschreven. Het is een feitelijke Eenheid die geen uitzondering kent, een superhuishouden. We blijven het huishouden noemen, omdat we te maken hebben met allemaal levende wezens, met geen enkele uitzondering daarop. Het is een huishouden dat zo ingericht is, dat elke deelnemer daarin gestimuleerd wordt om het beste, het betere, in hem naar voren te laten komen, uit te wikkelen.

Het moge klinken alsof het een eenheidsoep is, maar dat is het niet, aangezien ieder wezen zijn eigen individuele ontwikkeling doormaakt, in samenwerking met ieder ander. Elk wezen heeft daarom zijn juiste individuele prikkels, stimulansen nodig om tot die grootse harmonie bij te dragen. Niet dat er voor ieder andere wetten gelden, maar omdat we het universele principe per individu anders vormgeven.

Dit alles kan het beste gebeuren in een huishouden, een samenleving, waarin de harmonie het grootst is. Verschillende studies hebben al bewezen dat het geluk (de harmonie) het grootst is als het verschil tussen arm en rijk het kleinst is. Denkt u in dit verband maar eens aan de grote verschillen die er zijn in armoede en rijkdom in de wereld, en aan de internationale handelsovereenkomsten die deze verschillen, die leiden tot slavernij en superslechte levensomstandigheden, in stand houden.

Vóór covid en nu

Als we deze uitgangspunten loslaten op ons huishouden van vóór covid, dan zijn de spanningen die we toen kenden te begrijpen. De economie, gezien als ‘ijzeren regelgeving’, bepaalde in grote mate wat wel en niet kon. Er was te weinig beweging om daar verandering in te brengen. Gelukkig waren er wel activiteiten die werkten aan herstel, aan wereldwijde harmonie, maar niet voldoende: zeker als we ook over onze landsgrenzen kijken.

Het uitbreken van de covid-pandemie heeft ons – buiten de problemen om de pandemie te onderdrukken – ook veel andere dingen duidelijk gemaakt. Het heeft ons de disharmonie in ons huishouden laten zien, die is veroorzaakt door het uitvoeren van vele decentralisatiemaatregelen en het wegsaneren van onze reservecapaciteiten. Door dat laatste hebben we, onder de noemer van ‘niet economisch verantwoord’, de marges weggehaald die we juist zo nodig hadden tijdens deze pandemie.

Nu heeft deze pandemie ons gedwongen om sommige ‘ijzeren’ economische wetten los te laten. Het weggeven van geld bijvoorbeeld, werd tot voor kort de grootste waanzin genoemd. Een basisinkomen, hoe kan je dat bedenken? Deze ijzeren wetten zijn losgelaten, omdat de pandemie heeft laten zien dat je mensen niet kunt laten sterven als er wel middelen voorhanden zijn. Helemaal weggeven is het nu ook weer niet: het geld moet wel weer terugbetaald worden. Verandering van visie kost kennelijk tijd.

Een ander voorbeeld is de achterstand die ontstaan is in het verrichten van medische handelingen. Ook hier is een nieuwe economische visie nodig. Die achterstand is groot: deze duurt waarschijnlijk een à twee jaar. Nu hebben we medisch specialisten genoeg, maar vele hebben – een wonderlijk feit – een uitkering en lopen bij het UWV, omdat er niet genoeg arbeidsplaatsen zijn. Hier lopen we tegen een bekend probleem op: de maatschap in de ziekenhuizen.

Kunnen we van de gedwongen herbezinning die covid heeft gebracht, zinvol gebruikmaken? Velen willen terug naar de oude situatie, maar moeten we dat wel willen? Natuurlijk bedoel ik niet de regels die ons hebben beschermd tegen covid: regels die ons uit noodzaak hebben

beperkt in onze sociale vrijheid, in onze vrije omgang. Wanneer we die regels terug kunnen draaien, is dat gunstig. Maar ik bedoel: moeten we terug naar de oude economische structuren waarvan nu bewezen is dat ze niet goed functioneren? Moeten we het stuwmeer van situaties waar sprake is van onmenselijkheid, niet met veel grotere voortvarendheid aanpakken en tot een betere wetgeving komen?

Covid heeft ons veel leed gebracht, maar heeft ons ook duidelijk een spiegel voorgehouden: dat onze leefwijze nodig aangepakt moet worden en dat de zogenaamde 'ijzeren' regels uit de economie niet zo zaligmakend zijn als we dachten. Economie is de beschrijving van menselijk gedrag. Als wij de gewoonten in ons huishouden veranderen, gaan de 'economische regels' mee. Soms vragen mensen ons: hoe zal onze volgende reïncarnatie eruitzien? De wet van oorzaak en gevolg geeft ons een duidelijk antwoord: als we de problemen nu niet oplossen, zullen ze zich zeker in een volgende incarnatie weer aandienen.

Vooruitgang is niet afdwingbaar

Het is al vele jaren algemeen bekend wat een betere aanpak is voor ons wereldwijde huishouden. Waarom handelen we er niet naar?

Het verschil tussen rijkdom en armoede moet verkleind worden. Dit vereist meer een mentale verandering dan een betere materiële aanpak: het vereist de bereidheid de dingen met elkaar te delen, zoals in elk goed huishouden gebeurt.

Er is wereldwijd al een visie ontwikkeld waarmee we de oorzaken van het ontstaan van pandemieën kunnen tegengaan. Daarmee voorkomen we niet alleen pandemieën, maar veel meer moeilijkheden. De pandemieën staan namelijk niet op zichzelf: ze zijn het product van een overspannen leefwijze, die deze planeet te zwaar belast.

Een andere levensvisie kan niet worden afgedwongen. Het kan wél worden gedemonstreerd. En dat goede voorbeeld kunnen we alleen geven door onze eigen inzichten te laten groeien. De geschiedenis heeft bewezen dat vooruitgang niet afgedwongen kan worden. Als dit wel wordt geprobeerd, vervalt deze en ontstaat in enkele jaren de meest vreselijke dictatuur.

Laten we met elkaar werken aan dat grote gezin waar iedereen deel van uitmaakt.

Herman C. Vermeulen

Esoteric Teachings 7 en 8 van G. de Purucker

Kerngedachten

» De zon die we zien is het uiterlijke voertuig van een innerlijke godheid. Deze Hiërarch van ons Zonnestelsel werkt samen met andere goddelijke wezens die zich belichamen in de Planeten. Aan hen ontleen wij de cosmische inspiratie die wij tot uitdrukking brengen bij onze evolutietocht als Monade op elk van de Planeten van ons Zonnestelsel.

» Elke manifestatie is een samenwerking van monaden van verschillende graden: van een innerlijke god tot de levensatomen die zich belichamen in de fysieke atomen van een lichaam. Met onze vrije wil kunnen we de samenwerking met onze levensatomen op een harmonieuze of disharmonieuze wijze sturen. We erven de gevolgen hiervan in deze en volgende belichamingen.

In deel 7 en 8 treedt Gottfried de Purucker meer in detail in vergelijking met de voorgaande delen. In deel 7 dalen we verder af naar het leven achter ons Zonnestelsel en onze evolutie daarbinnen. In deel 8 gaat het over de spirituele eenheden waaruit al het leven is opgebouwd, tot op het punt van ons eigen lichaam. Dat raakt vervolgens aan heel praktische kwesties als erfelijkheid, ziekte en karma in het algemeen.

Bij het lezen van de *Esoteric Teachings* deel 7 en 8 blijkt weer hoe bijzonder de gelegenheid *was* en *is* om eerstehands kennis op te doen van de onuitputtelijke bron van de Esoterische Wijsbegeerte of Theosofia. Dat *was* het geval voor die leerlingen die, onder leiding van Gottfried de Purucker (GdP) als uiterlijk hoofd van de Esoterische Sectie, de bijeenkomsten konden bijwonen van deze hogere chela van de Meesters van Wijsheid en Mededogen. Maar dat *is* net zo goed het geval voor de lezer nu, die deze delen, gebaseerd op de stenografische verslagen van die bijeenkomsten en verder door GdP bewerkt en aangevuld voor publicatie, tot zich kan nemen ter overdenking en als voorbereiding voor het doorgeven van deze kennis aan diegenen die 'vragen om meer licht', zoals GdP het aan het eind van deel 8 verwoordt. Want zoals in de gelofte staat, voorin in elk deel van de *Esoteric Teachings* en zoals verder toegelicht in deel 1, *was*, en ook hier *is*, er voor de leerlingen maar één juist motief om kennis te nemen van deze

leringen: jezelf geschikt maken om je medemens te helpen en onderwijzen. En dat betekent in beginsel het tot een levende kracht in je leven trachten te maken van deze leringen.

De bijzonderheid van deze leringen zit erin dat ze op vele fundamentele en alledaagse levensvragen kraakheldere antwoorden geven. En dan wordt er nog maar een tipje van de sluier opgelicht. Want GdP benadrukt continu dat het hem niet toegestaan is meer te geven dan hij doet en dat veel van de leringen die hij aanraakt te esoterisch zijn voor deze graad.

Hieronder een aantal vragen die GdP in deel 7 en 8 van antwoord voorziet:

- Wat is in wezen onze Zon en hoe is onze verhouding daartoe?
- Is er leven op andere planeten in ons Zonnestelsel?
- Waaruit bestaat al het leven?
- Wat is erfelijkheid en hoe werkt het?
- Wat is ziekte en hoe werkt het?
- Hoe werkt karma?
- Wat is goed en kwaad?

GdP begint voor het behandelen van deze praktische vraagstukken telkens met de fundamentele uitgangspunten van de Theosofia. Daarin staat steeds het spirituele of het bewustzijnsuitgangspunt centraal: al het gemanifesteerde is een uitdrukking van het Ene Leven en is in essentie het Grenzenloze. Dat klinkt misschien groots en ver weg, maar GdP laat zien hoe je tot werkelijk inzicht in de Natuur en in jezelf kunt komen gebaseerd op dit fundamentele uitgangspunt. Daarbij verbindt hij de universele leringen van de Theosofia met de hedendaagse wetenschappelijke feiten, geeft voor elke lering een solide filosofische onderbouwing en illustreert hoe je deze leringen in de symboliek van de grote wereldreligies kunt terugvinden.

Cosmisch* bewustzijn ontwikkelen

De leringen die in de twaalf delen van de *Esoteric Teachings* gebracht worden, zijn geen losstaande, op zichzelf staande theorieën, of het nu gaat om het leven van de chela of leerling, de structuur van de kosmos of de processen na de dood. Er is geen enkele theosofische lering die geen betrekking heeft op elke andere. Alles vormt een samenhangend, integraal geheel. En omdat wij mensen eveneens een integraal deel zijn van dat geheel, gaat elke lering ook indirect over ons. De leringen laten ons zien dat we net zo goed kinderen van de Aarde zijn, als kinderen van de Zon en de sterren. Dat de totale Cosmos ons thuis is, en dat we in staat zijn om gedurende onze cyclische pelgrimstocht over de planeetketens en hun bollen een cosmisch bewustzijn te ontwikkelen.

In deel 7 en 8 treedt GdP meer in detail in vergelijking met de voorgaande delen. In deel 1 en 2 staat het motief centraal dat overdacht dient te worden, voordat de leerling kennisneemt van de esoterische leringen. In deel 3 en 4 wordt het meest ruime beeld geschetst van grenzenloosheid voorzover wij dat kunnen vatten, en van de twaalf krachten die in de kosmos te onderscheiden zijn. In deel 5 en 6 laat GdP zien hoe een kosmos ontstaat of emanereert en uit welke gebieden deze is opgebouwd. In deel 7 dalen we verder af naar het leven achter ons zichtbare Zonnestelsel en onze evolutie daarbinnen. In deel 8 gaat het over de spirituele eenheden waaruit al het leven is opgebouwd, tot aan ons eigen lichaam toe. Dat raakt vervolgens aan heel praktische kwesties als erfelijkheid, ziekte en karma in het algemeen.

De Mysteriën van de Twaalfvoudige Zon

Deel 7 start bij de leer over onze Zon. Alleen al de titel van dit eerste hoofdstuk van deel 7 'De Mysteriën van de Twaalfvoudige Zon' roept vragen bij ons op. Hoezo twaalfvoudig? En dat is nog maar een van de Mysteriën. Maar ook hier beginnen de Mysteriën zich geleidelijk op te lossen als we redeneren vanuit het bewustzijnsuitgangspunt. De Zon is net als alle andere manifestaties een levend wezen. En dan is de uiterlijke zon die wij zien schijnen nog maar een reflectie van het voertuig van de innerlijke cosmische godheid die huist in onze Dagster. Een wezen dat zijn spirituele invloed laat uitstrekken over de hele Zonneketen met zijn twaalf bollen, waarvan er slechts een zichtbaar is voor ons.

De zon als hart en brein van ons zonnestelsel

De uiterlijke zon is dus slechts een voertuig, of beter gezegd, een orgaan in het lichaam dat we kennen als ons zonnestelsel. Het is het hart en brein van dit lichaam, waarbij de andere planeten evenzeer als organen functioneren. En net als ons lichaam het laagste deel is van een zeven-, tien- of twaalfvoudige constitutie (afhankelijk van de detaillering en reikwijdte die je kiest), is ook het Zonnewezen zeven-, tien- of twaalfvoudig. Of eigenlijk andersom: wij zijn in het klein precies zo opgebouwd als het levende cosmische wezen waarin we ons bestaan hebben en hebben uiteindelijk ook dezelfde potentie. Wij *hebben* net als de Zon een lichaam dat we uiterlijk kunnen waarnemen. Maar we *zijn* in essentie een onvergankelijk geestelijk-goddelijk wezen dat zijn individuele karakter uitdrukt in een lichaam, via allerlei tussendelen: mentaal, psychisch en emotioneel.

H.P. Blavatsky schreef al in *De Geheime Leer* dat de zon het kloppende hart is van een levend wezen en de zonnevlekkencyclus te zien is als de solaire hartenklop. GdP illustreert dit citaat verder met een wetenschappelijke analyse van de hand van een van zijn leerlingen. Hierin worden de verhoudingen van de solaire cycli, uitgedrukt in de Yuga's – tijdsperiodes van duizenden jaren – vergeleken met de hartcyclus. Die blijken in beide gevallen veelvoudig te zijn van het mystieke getal 432. Ons hart pompt met soortgelijke tijdsintervallen het bloed door onze aderen in dezelfde verhoudingen als cosmische cycli zich verhouden tot elkaar, zoals de messiaanse cyclus van 2160 jaar en de precessie van de equinoxen van 25920 jaar.

---

* In dit artikel sluiten we aan op de schrijfwijze van GdP waarbij cosmos met een c refereert aan het zonnestelsel en kosmos met een k aan het galactisch stelsel. Als het woord bovendien met een hoofdletter geschreven wordt, duidt het op het bewustzijn achter de manifestatie. Zonder hoofdletter (zon, cosmos of kosmos), betreft het alleen het uiterlijke, lichamelijke deel: dat wat wij ervan waarnemen.

GdP geeft nog veel meer details in dit hoofdstuk over onder andere:

de herkomst van de duizelingwekkende energie van de zon, waarbij hij het bespreken van de huidige wetenschappelijke theorieën niet schuwt, wat de aurora's precies zijn (noorder- en zuiderlicht), hoe in verschillende tradities (zoals de Egyptische, hinduïstische en christelijke leer) er triades bestaan die naar het wezen van de Zon verwijzen. Met afsluitend misschien wel de ethische en belangrijkste boodschap voor ons: hoe wij via ons eigen spirituele Zon-nedeel kunnen leren uiteindelijk via inwijding de spirituele Zon te betreden.

De Twaalf Heilige Planeten

In het volgende hoofdstuk komen de karakteristieken van de Twaalf Heilige Planeten aan bod. Nu kent de huidige wetenschap in ons zonnestelsel slechts 8 planeten en een aantal dwergplaneten, maar GdP geeft al eerder aan (in deel 4) dat wat wij waarnemen slechts een uiterlijke dwarsdoorsnede is van het Zonnestelsel. We nemen slechts één cosmisch gebied waar van de zeven, tien of twaalf cosmische gebieden waaruit het feitelijk bestaat (voor het onderscheid tussen zeven, tien en twaalf zie de eerdere opmerking hierboven). Er zijn dus talloos veel meer planeten in ons Zonnestelsel, op voor ons onzichtbare gebieden, dan aan ons bekend is. Dat leidt al direct tot bescheidenheid over onze uiterlijke kennis van ons Zonnestelsel. Willen we meer begrijpen van ons 'cosmische thuis', zullen we dus ook andere vermogens van waarneming in onszelf moeten aanboren. En die mogelijkheden hebben we!

Als monaden of eeuwigheidspelgrims ontwikkelen we deze vermogens tijdens onze lange evolutietocht over de Heilige Planeten van ons Zonnestelsel, waarbij we nu beland zijn op het haltepunt Aarde.

Levensgolven en de binnenronden

In het derde en laatste hoofdstuk van deel 7 staan de levensgolven centraal en de 'binnenronden', oftewel de evolutietocht van de klassen van monaden over de verschillende bollen van de aardse planeetketen. Hier vind je een verbijzondering van het proces zoals dat eerder door GdP in zijn boek *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte* is toegelicht. In dit hoofdstuk wordt als eerste ingegaan op de bouw van de bollen van de planeetketen tijdens de eerste ronde, waarbij de hogere klassen samenwerken met de lagere elementairen. Daarna staat GdP stil bij de zogenaamde *śiṣṭa's* of verst gevorderden die tijdens een periode van obscuratie (rustperiode tussen twee ronden

of grote evolutiefasen op een planeet) achterblijven om de levensgolf van de juiste 'zaden' te voorzien zodat deze zich weer kan manifesteren bij de terugkomst op deze bol.

Deel 8: Goden, Monaden, Levensatomen

In deel 8 laat GdP zien hoe de bewustzijns- of lichtzijde van het leven of de natuur wordt gevormd door goden, monaden en levensatomen, wederom consequent redenerend vanuit het bewustzijnsuitgangspunt.

Daarbij is de term Monade in feite de meest algemene. Zoals ook in de tweede grondstelling van *De Geheime Leer* staat, is elk wezen in essentie een 'vonk van de eeuwigheid' of Monade. Deze Monaden gaan op hun lange evolutietocht door verschillende fasen, waarbij ze steeds meer van de grenzenloze potentie uitdrukken. Afhankelijk van de mate waarin ze een bepaald niveau van bewustzijn uitdrukken, spreken we over bijvoorbeeld een astrale Monade, een dierlijke Monade, een menselijke Monade, een spirituele of een goddelijke Monade.

De term 'god' wijst op een Monade die goddelijk bewustzijn uitdrukt op het hoogste cosmische gebied. Dat kan overigens op onzelfbewust niveau zijn of op zelfbewust niveau. Gaat het om goden van het eerste niveau, dan duidt het op de elementale godsvonken die helemaal aan het begin van de evolutie in onze hiërarchie staan, en die op onzelfbewust niveau goddelijk zijn. Goden van het tweede niveau zijn die wezens die volledig zelfbewust het goddelijke stadium van bewustzijn uitdrukken.

Met de term levensatoom wordt een astrale Monade aangeduid die in feite een straal is van de spirituele Monade op het astrale gebied. Deze astrale Monade is te zien als het bewustzijn achter de fysieke atomen die we waarnemen. Oftewel: de fysieke atomen die we kennen uit de chemie en natuurkunde zijn de voertuigen van levensatomen.

Als je deze leringen over goden, monaden en levensatomen op je laat inwerken dan ontstaat er een groots beeld waarin je ziet dat alle manifestaties bestaan uit samenwerking van bewustzijnen op verschillend niveau. De relatief verst gevorderde monaden, de goden, geven via tussenstadia van monaden van verschillende niveaus, aanzijn aan de relatief minst vergevorderde monaden, de levensatomen, om zich te ontwikkelen.

GdP maakt ook steeds weer duidelijk dat alles in essentie een is met het Grenzenloze en dat alles in manifestatie relatief is. Zoals een god een hiërarch is voor de vele bewustzijnen die binnen de sfeer of invloed van zijn vitaliteit hun ontwikkeling doormaken, zo zijn wij een god voor al onze levensatomen die hun ontwikkeling doormaken

binnen onze dominante vitaliteit. Tegelijkertijd is de god die de Hiërarch is van ons Zonnestelsel op zijn beurt een levensatoom van een nog verder gevorderde supergod en zijn wij slechts een van de talloze levensatomen van ons Zonnestelsel. Zo boven, zo beneden, de Natuur herhaalt zich overal.

Erfelijkheid en de oorzaak en genezing van ziekte

Met de introductie van de termen goden, monaden en levensatomen, kunnen vervolgens een hoop praktische vragen worden behandeld. Bijvoorbeeld als het gaat over erfelijkheid. Een Reïncarnerende Ego trekt bij elk van zijn incarnaties opnieuw zijn eigen levensatomen tot zich, *via* zijn ouders. Dit laat meteen zien dat in het reïncarnatieproces niets toevallig is en dat alles volledig verloopt via de wet van karma of oorzaak en gevolg. Elk wezen dat zich wederbelichaamt, trekt opnieuw de bewustzijnen aan met wie het in eerdere belichamingen heeft samengewerkt. Is er eerder sprake geweest van disharmonie in die samenwerking, dan is er kans dat die disharmonie in dit leven haar uitwerking heeft in de vorm van ziekte.

Dit geeft direct de oorzaak en het kunnen voorkomen van ziekte weer. Aangezien de natuur een levend, samenwerkend geheel vormt, leidt alle vorm van zelfzucht tot disharmonie. GdP waarschuwt ons hierbij niet te oordelen over diegenen die onder ziektes te lijden hebben. De oorzaak van een ziekte kan zijn oorsprong vele levens terug hebben en wie zal op dit moment van zichzelf kunnen zeggen dat hij volledig harmonieus en onzelfzuchtig in het leven staat?

Karma en goed en kwaad

Met de leringen waar we hierboven op wezen, laat GdP onmiskenbaar zien hoe rechtvaardig de Natuur in feite is. Er is niets dat ons overkomt dat niet zijn oorzaak heeft in dit of een vorig leven. Met elke keuze die we maken, elke handeling die we doen, ja, zelfs elke gedachte die we denken, kunnen we de eenheid van het leven als uitgangspunt nemen of slechts uitgaan van ons eigenbelang of het belang van onze directe omgeving. De gevolgen zullen in overeenstemming zijn met het motief en de daad. Karma is dus niet iets wat buiten ons staat. Het is het samenspel van alle wilsuitingen van levende wezens die continu op elkaar inwerken.

Dit brengt GdP ook tot het laatste belangrijke onderwerp: dat van goed en kwaad. Hij maakt direct duidelijk dat er volgens de theosofische leringen geen enkele sprake kan zijn van goed *per se* noch van kwaad *per se*. Wat wij

kwaad noemen is slechts de resultante van de conflicterende wilsuitingen van wezens op weg in hun evolutietocht om zich steeds meer uit te drukken. Aangezien deze wezens, inclusief wijzelf, hun evolutie nog niet voltooid hebben, zijn hun handelingen nog imperfect en disharmonisch. Voor het goede geldt hetzelfde. Wij noemen datgene goed wat in onze ogen perfect of harmonieus is. Uitgaande van de oneindige pelgrimstocht die alle monaden gaan, is perfectie echter altijd relatief. Voor ons zijn de goden de vervolmaking van het goede, maar voor de supergoden boven hen is hun goedheid nog verre van volmaakt. Deze relativiteit van de begrippen goed en kwaad is een gevolg van het uitgangspunt van grenzenloosheid. Absolute volmaaktheid zou namelijk suggereren dat er ergens een eindpunt is en GdP laat niet na te benadrukken dat dit er nooit kan zijn.

We citeren GdP zelf hierover met het slot van deel 8:

Daarom stellen de oude Boeken der Wijsheid dat DAT noch goed, noch slecht is, noch intelligent, noch niet-intelligent; noch levend, noch dood; noch lang, noch kort, noch hoog, noch laag. Dit zijn allemaal eigenschappen van beperkte dingen die we niet kunnen toeschrijven aan het Onbeperkte Grenzenloze. Als het lang zou zijn, hoe groot de lengte ook zou zijn, zou het een einde en een begin hebben. Evenzo met intelligentie, vriendelijkheid, goedheid, mededogen, harmonie — al deze dingen zijn attributen van beperking, zij het van geest. HET gaat ze allemaal te boven, omvat ze allemaal, draagt ze allemaal in zich. Uit HET ontspringen ze allemaal; naar HET zullen ze allemaal terugkeren.

Ik zou deze gedachten niet zo vaak en zo zwaarwegend benadrukken, als ik mij niet scherp bewust was van het feit dat zij vragen van verheven metafysica, vragen van verheven filosofie, vragen van verheven religieuze importantie omvatten, waar onze Theosofische exponenten zich op een dag mee bezig zullen moeten houden. Zij zullen onze sublieme Wijsheid aan de scherpste geesten van de wereld moeten kunnen verklaren. Wij zullen gevraagd worden onze overtuigingen uit te leggen, niet langer aan een vriendelijk publiek zoals wij dat in onze zalen en auditoria verzamelen; wij zullen dan getrainde en geslepen geesten nodig hebben, capabele en ruimdenkende intellecten, mannen en vrouwen die volledig bekend zijn met onze sublieme Gedachte-wijsheid, zodat zij uiteenzettingen kunnen geven die helder, beknopt en overtuigend zullen zijn voor hen die naar ons toekomen en om licht vragen.

Kerngedachten

- » Er zijn veel parallellen tussen een virus en een gedachte.
- » Denken is niet tolvrij. Het is vrijwel net zo krachtig als het verrichten van handelingen.
- » De eenvoud waarmee een mentale epidemie kan worden ontketend met gebruik van software en sociale media is ongekend.
- » We moeten ons denkproces niet alleen voor onszelf leren beheersen, maar zeker ook voor onze medemensen.
- » Actieve denkers zijn veel moeilijker te beïnvloeden dan passieve denkers.
- » Met onze hogere kwaliteiten van bewustzijn kunnen we het universele steeds beter leren onderscheiden van het vergankelijke.
- » Alles leeft en heeft bewustzijn, hoe primitief of verheven dan ook.
- » Alle processen, gewoontepatronen in de natuur vinden plaats op dezelfde universele basis. Ze worden gekleurd, geremd of gesteund door het individuele gedrag van de onderhevige en daarop reagerende wezens.

Hoe voorkomen we mentale epidemieën?

Er zijn duidelijke parallellen te trekken tussen een fysiek virus dat rondwaart en een mentaal virus dat ons denken kan besmetten. Dat leert ons de Theosofia, als we uitgaan van universele wetten die voor alle bewustzijn op alle gebieden gelden. Herman C. Vermeulen besprak dit in november vorig jaar in een lezingencyclus over mentale epidemieën. De positieve conclusie: we kunnen ons trainen om mentale besmetting te voorkomen. De redactie bewerkte zijn slotlezing *Hoe voorkomen we mentale epidemieën?* voor publicatie.

Bewustzijn ligt ten grondslag aan alle manifestatie, niets uitgezonderd. Dit uitgangspunt van de Theosofia is in deze beschouwing essentieel om virale epidemieën te kunnen vergelijken met mentale epidemieën. Het is *bewustzijn* waaraan we het vermogen toekennen om te *ageren* en *reageren*. We maken daarbij geen onderscheid tussen geest en stof. We herkennen wel wezens met hogere of lagere kwaliteiten van bewustzijn. Die vormen, geredeneerd vanuit het menselijk perspectief, een enorme reeks van bijzonder primitief tot uiterst ver ontwikkelde wezens. Deze ontelbare wezens werken allemaal in talloze verbanden met elkaar samen: geen enkel bewustzijn staat op zichzelf. Elk bewustzijn functioneert, overeenkomstig zijn kwaliteiten, uitsluitend in samenwerking met andere bewustzijnen.

De Theosofia gaat uit van universele wetten, patronen die op alle gebieden van manifestatie gelden. Op

elk gebied worden ze overeenkomstig de ontwikkeling van de daar levende wezens of bewustzijn ingevuld. We zullen zien dat op ons stoffelijk gebied en de minder materiële gebieden een aantal universele wetmatigheden parallel loopt. Dat is ook te begrijpen als we bedenken dat geest en stof de hogere en lagere toestanden zijn van een bewustzijn. Dit bewustzijn drukt zich uit, manifesteert zich, overeenkomstig de kwaliteiten die het al heeft ontwikkeld, en doet dit altijd in samenwerking met andere bewustzijnen.

Dit beeld geldt voor alle tien rijken in de natuur (zie paragraaf 'De rijken van de Natuur') in de natuur, waarbij de 'afstand' tussen een virus en een gedachte, zoals we zullen zien, niet echt groot is. En we zullen ook zien dat de mens, als samenwerkingsverband van lager en hoger ontwikkelde bewustzijnen, zijn specifieke plaats heeft binnen de hiërarchie van de natuurrijken.

Denkvermogen

De mens concentreert zijn ontwikkeling van bewustzijn in het denkvermogen. Het maakt de mens tot mens — *Manas* (Sanskrit voor *mens, denker*). Het is het vijfde van de zeven universele beginselen die we in ieder wezen terugvinden. Bijgaande illustraties laten die beginselen zien en ook hoe we in het denkvermogen deze zeven beginselen kunnen herkennen in de zeven denkaspecten.

Bewustzijn is ook *waarnemen* en in de karakteristieken van de denkaspecten kunnen we aflezen waar we daarbij onze accenten leggen en hoe we onze waarnemingen kleuren. De drie hoogste denkaspecten zijn Ātman, Buddhi, Manas. Ātman – inspiratie – het vermogen wat we nog nauwelijks hebben ontgonnen, is het meest spirituele en het meest Universeel.

Buddhi – inzicht, intuïtie – wat we voorzichtig aan het ontwikkelen zijn, is het visionaire aspect.

Manas betekent mens en denker: dat is waar we als mensen op gefocust zijn, waar ons zwaartepunt ligt en wat we aan het ontwikkelen zijn.

Nu heeft elk denkaspect weer zijn zevenvoudige onderverdeling, een breed spectrum waarop het gericht kan zijn — van het fysieke tot de meest verheven spirituele gebieden. Al onze denkaspecten kunnen nog verder worden ontwikkeld, maar we moeten daarbij bedenken dat het altijd ons bewustzijn is dat waarneemt. *Het is niet het oog dat ziet, maar het bewustzijn dat ziet met het oog.*

Een virus en een gedachte

Om virale epidemieën met mentale epidemieën te vergelijken op basis van de universele wetmatigheden, vergelijken we eerst een virus en een gedachte met elkaar om te zien of de processen die bij de virussen plaatsvinden, ook plaatsvinden op het gedachtegebied.

- Wat is een virus? Volgens de wetenschap is het een microscopisch klein deeltje dat bestaat uit erfelijk materiaal, verpakt in een eiwitomhulsel. Een virus wordt pas biologisch actief als het cellen van levende organismen binnendringt. Nu is er binnen de wetenschap nog wel discussie over de vraag of zo'n virus een levend wezen is of alleen een bepaalde DNA-combinatie die cellen kan binnendringen en zich in die cellen vermenigvuldigt. Maar als we uitgaan van de theosofische gedachte dat *alles* een levend wezen is – denk aan de definitie van leven dat iets moet kunnen ageren en reageren, en dat kunnen virussen heel goed – dan is dat deeltje in feite een levend wezen: zij het wel op een zeer primitief niveau. Een aantal virussen is schadelijk voor de mens, maar er zijn ook 'goede' virussen die ons tegen schadelijke bacteriën beschermen.
- Wat is een gedachte? Een gedachte is ook een levend wezen, een bewustzijn, zie de definitie hierboven. Een elementaal wezen dat pas actief kan worden als het met een groter (denkend) wezen kan samenwerken, een gastheer, dus als het zich in een samenwerkingsverband kan manifesteren. *Wij* vormen dat verband. De mens denkt gedachten en die gedachten – levende wezens – maken in samenwerking met ons een ontwikkeling door. Hierdoor kunnen zij zich op een bepaalde manier gedragen en invloed uitoefenen. Net als bij een virus is een aantal schadelijk voor ons te noemen, maar zijn er ook veel 'goede', vaak onzelfzuchtige gedachten.

In beide gevallen, van zowel het virus als de gedachte, heb je een levend wezen dat bij een gastheer of gastvrouw kan binnendringen, die als voedingsbodem dient en zo

de indringer gelegenheid geeft zich te vermenigvuldigen en zich verder te verspreiden.

De rijken van de Natuur

Om virussen en gedachten te kunnen plaatsen in het scala van levende wezens kijken we even naar de opbouw van de universele Natuur. Die is hiërarchisch van structuur, zoals de Theosofia leert. De Natuur is hiërarchisch te verdelen in tien rijken van de Natuur, van het hoogste bewustzijn naar het laagste: drie Godenrijken, het Mensenrijk, Dierenrijk, Plantenrijk, Mineralenrijk en drie Elementalenrijken.

Nu vinden we de Godenrijken zeker niet terug in de wetenschap, maar de Theosofia omschrijft ze als hogere bewustzijnen die zich niet door middel van een fysiek lichaam – een fysiek voertuig – tot uitdrukking brengen. Ze hebben wel een voertuig, zij het van een heel andere, hogere geaardheid.

Aan de andere kant van deze hiërarchie vinden we onder het Mineralenrijk nog drie Elementalenrijken. Een virus zoals we dat in deze tijd van de coronapandemie maar al te goed kennen, is een wezen dat behoort tot zo'n Elementalenrijk. In feite zit het op de grens van het hoogste Elementalenrijk en het Mineralenrijk: het kan een vorm aannemen, maar zich ook terugtrekken in het voor ons vormloze. Het is een overgangsvorm tussen deze gebieden van manifestatie.

Als we de vraag wat een gedachte is wat verder uitwerken, zien we een elementaal wezen op de onderste trede van onze hiërarchie, het eerste Elementalenrijk. In bewustzijn het minst ontwikkeld, is een gedachte een 'bouwsteen' voor ons, waarvan we een heel scala aan typen kunnen onderscheiden. Van hoge spirituele gedachten tot lage en grove gedachten. Belangrijk daarbij is de kracht die gedachten bij ons kunnen ontwikkelen.

Het bekende sprookje van de geest uit de fles geeft ons een typisch voorbeeld van een elementaal waar men de controle over verloor en die een vreselijke kracht kon uitoefenen. We zien straks nog wat meer eigentijdse voorbeelden van de consequenties van obsessief, dwangmatig en ongecontroleerd denken.

Wij kunnen als mens – als gastheer van de gedachte – een gedachte voeden, activeren en ook opvoeden. Wat we niet kunnen, is gedachten creëren. Met ons denken nemen we ze waar en geven ze een vorm van manifestatie. We kunnen gedachten aantrekken – voeden – of afstoten. In dat laatste geval geven we geen voeding meer aan de gedachte, waardoor we de samenwerking beëindigen.

Wat is denken?

Zo kunnen we het denken als vermogen tot waarnemen verder in kaart brengen. Met het denken van gedachten nemen we levende wezens waar die we aantrekken of afstoten. Nu is ons denken over onszelf, onze omgeving, de samenleving, de wereld en het leven een complex en dynamisch proces. De Theosofia leert dat wij met ons denken op het astrale gebied – het net iets minder stofelijk gebied dan het gebied dat wij fysiek waarnemen – beelden vormen, 'astrale schilderijen' die zijn opgebouwd uit de elementale wezens die gedachten zijn. Het is een dynamisch proces. We schilderen telkens een laag over een laag heen.

We kunnen ook beelden delen met andere denkers en die toevoegen aan onze eigen schilderijen — zo delen we gedachten en ideeën uit. De analogie met een zender die beeld en geluid kan uitzenden en ontvangen is heel treffend. Met elkaar zijn we zenders/ontvangers die zo een dynamisch, totaalplaatje van de samenleving maken.

Overspringende elementalen

Wat heeft een gedachte-wezen nodig om zich te kunnen manifesteren? Leven doet het altijd: de Theosofia leert ons dat nadrukkelijk. Maar manifestatie vindt altijd cyclisch plaats en een wezen is dus niet altijd gemanifesteerd. Als we het proces dan vergelijken met dat van een virus, dan zien we al enkele parallellen. Zo'n wezen heeft een geschikte gastheer of gastvrouw nodig, voeding, en voortplantingsmogelijkheden.

Daarnaast heeft een virus de mogelijkheid om over te springen. We kennen het fenomeen van zoönose, waarbij een bacterie of virus van dier op mens wordt overgedragen. Daaronder zijn diverse bekende virussen, zoals bijvoorbeeld het ebolavirus, het zikavirus, het vogelgriepvirus en ook het coronavirus. Nu kunnen in een bepaalde mate ook gedachten overspringen op zo'n ongelijk niveau. Zo kunnen we ontvankelijk worden voor gedachten – levende wezens – die ver beneden onze algemene kwaliteit van denken liggen, maar waar we nog wel een voedingsbodem voor kunnen zijn.

De wereld kent hiervan, wat virussen betreft, afschrikwekkende voorbeelden. We weten wetenschappelijk gezien dan nog wel niet wat virussen in potentie allemaal kunnen, maar het feit dat er ook virussen worden ontwikkeld als biologisch wapen, betekent dat we als denkers eerst de gedachten hiervoor hebben moeten opbouwen. Het hoeft geen betoog dat als zo'n virus dan actief wordt, het vaak bijzonder moeilijk zal zijn het weer onder controle te krijgen.

Gedachtestromen rond de aarde

Het in stand houden en voeden van onze astrale schilderingen, van de gedachteatmosfeer die wij mensen creëren, vindt plaats in de gedachtestromen rond onze aarde. We spreken wel van de denkatmosfeer of de ‘mentale bloedsomloop’ van de aarde. Het brede scala van gedachten, gedacht door het brede scala van denkers, omstroomt de aarde. Stromen die voortvloeien uit alle gedachten die wij hebben over het leven, de samenleving en onszelf. Van fantastische, verheven ideeën vol mededogen tot soms zeer negatieve, boosaardige ideeën zoals auteur Stephen King die in zijn horrorverhalen weet te beschrijven.

Impact van COVID-19

Kijken we nu naar het coronavirus, dan zien we dat de huidige pandemie twee belangrijke aspecten kent: een fysiek en een mentaal/geestelijk aspect. Naast de fysieke besmettingen en alle fysieke gevolgen daarvan zien we hoe mensen hun geestelijke gezondheid laten beïnvloeden door de angst en onzekerheid die de fysieke verspreiding van het virus met zich meebrengt. De bezorgdheid over COVID-19 en de impact ervan kunnen overweldigend zijn. Met de gedachtebeelden rond het virus kunnen mensen, als zij onbewust die angsten en onzekerheden voeden, nog gevoeliger worden voor mentale en voor fysieke besmettingen dan men al was.

Veel verstandiger is het om onze gedachten bewust helder te houden, zodat we de situatie rustig kunnen benaderen en bereid zijn om ook de noodzaak onder ogen te zien van fysieke maatregelen. Wat deze discipline in evenwichtig denken betreft hebben we als samenleving nog wel wat stappen te zetten.

Uit het voorgaande zien we duidelijk de parallellen tussen een virus en een gedachte. De processen om ze in leven te houden, te laten groeien, te vermenigvuldigen en uit te wisselen zijn identiek.

Het woord epidemie, afgeleid van het Griekse *epidémios* ofwel ‘over de (gehele) bevolking’, kennen we vooral in een negatieve betekenis, als iets dat buiten onze controle omgaat. Overigens zijn er zeker ook voorbeelden van een meer positieve epidemie, als bijvoorbeeld gedachten van vrede en optimisme die over delen van de aarde stromen. Het woord pandemie, met het Griekse *pan* (geheel), is vergelijkbaar met de term epidemie maar het fenomeen vindt dan wereldwijd plaats. Tijdens de huidige pandemie hebben we ook het R-getal leren kennen. Dit reproductiegetal geeft aan hoeveel mensen gemiddeld besmet worden door één patiënt. Als het R-getal lager is dan 1,

dan daalt het aantal besmettingen. Is het hoger, dan stijgt het aantal besmettingen.

Mentale denkkarakteristieken

Voor onze vraagstelling: *Hoe voorkomen we mentale epidemieën?* kijken we nu eerst naar het proces van de totstandkoming van zulke epidemieën. We zagen al dat het denkvermogen een breed spectrum aan denkkarakteristieken heeft. Nu is ons denkproces wel de basis voor ons individuele leven, maar we kunnen slechts door samenwerking functioneren. En zo komen wereldwijd de denkprocessen van de samenleving bijeen in de mentale bloedsomloop van de aarde. Digitale technieken hebben de afgelopen decennia die gedachtestromen ook sterker over de wereld laten vloeien. De mensheid worstelt echter al eeuwen met het beheersen van de mentale denkkarakteristieken zoals het gevoel, de vitaliteit en de begeerte. Daarom is de mens nog altijd heel gevoelig voor mentale infecties.

Mentale epidemieën zijn dus helaas niet nieuw. De afgelopen eeuwen zijn er miljoenen mensen bij omgekomen. Voorbeelden waar mentale epidemieën toe hebben geleid zijn alle vormen van discriminatie, met name rassen- en geloofsdiscriminatie, en het wereldwijd heersende gevoel van afgescheidenheid, wat talloze gewapende conflicten waaronder de Eerste en Tweede Wereldoorlog tot gevolg had.

Als een bepaald denkpatroon mensen besmet die het vervolgens aan elkaar doorgeven, is het proces nauwelijks meer te controleren. Hebzucht, de negatieve vorm van begeerte, is zo’n karakteristiek die een grote rol speelt. Politici kunnen het volk van alles beloven, met de suggestie dat mensen er recht op hebben. Spiegel mensen een economische welvaart voor en menigeen wordt enthousiast, zonder zich te realiseren wat het bijbehorende prijskaartje is. Of zonder zich te bedenken of die plannen leiden tot situaties die men *echt* zou willen. En ook de – soms zelfs onbewuste – discriminerende gedachte dat *wij* beter zijn dan *zij* is een vorm van afgescheidenheid die kan ontaarden in een mentale epidemie.

Wat nemen we waar?

Wat voor gedachtebeelden nemen we waar en wat doen we daarmee? Met onze gerichtheden zien we vooral wat we *willen* zien. Onze bril is wat dit betreft vaak gekleurd. Daarom kunnen we ook verbaasd zijn dat mensen uit dezelfde situatie heel verschillende conclusies trekken. We halen beelden binnen overeenkomstig onze karakteristieken – onze kwaliteit van bewustzijn ook – en versterken

die met onze energie. Die energie stralen we ook weer uit. We zijn zender en ontvanger tegelijk, we voegen onze gedachten toe aan de brede stroom van gedachtebeelden in onze wijde omgeving. En dit laatste beseffen wij niet of nauwelijks.

In onze samenleving, zeker in de westerse, wordt vaak gesteld dat denken tolvrij is. Niets is minder waar. Denken is vrijwel net zo krachtig als het verrichten van handelingen. Mensen mentaal uitsluiten is vaak nog erger dan hen fysiek op een tweede plaats te zetten. Het ongecontroleerde versterken en verspreiden van bepaalde gedachten kan een aanloop zijn tot een mentale epidemie.

Met de gerichtheid van ons denken kijken we op een bepaalde manier naar de samenleving. Ons denkvermogen hebben we getraind om *die* dingen eruit te halen die we *willen* zien, die we *willen* horen. Als we kritisch naar onszelf kijken, kunnen we dat proces ook bewust sturen en ons bijvoorbeeld afsluiten voor problemen van anderen. Maar dan realiseren we ons niet dat we in een maatschappij leven waarin alles met alles verbonden is — dat alle leven in essentie één groot samenwerkingsverband is. We kunnen ook onbewust kijken met die gekleurde bril en een idee eenvoudig oppakken met de gedachte dat het voordelig voor ons kan zijn. Maar dan zouden we ons toch moeten afvragen wat de verdere karmische consequenties kunnen zijn, voor anderen en voor onszelf. Bij de horrorverhalen van Stephen King kunnen we ons bijvoorbeeld voorstellen dat we door het lezen ervan die beelden versterken en, als zender, verspreiden. De vraag is uiteraard of we dat bewust zouden willen.

Wanneer wordt het epidemisch?

Wanneer wordt het punt bereikt waarop de verspreiding van ongecontroleerde, negatieve gedachten epidemische vormen aanneemt? Hiervoor kunnen we net als bij een virale epidemie naar het R-getal kijken. In deze tijd zijn natuurlijk de sociale media *het* instrument om gedachten – positief of negatief – met een onbeheersbaar lawine-effect te verspreiden. Voor een beetje *hot item* is zelfs de uitdrukking ‘viraal gaan’ ingeburgerd. Er zijn grappige en onschuldige filmpjes waar miljoenen mensen even om lachen, maar er zijn helaas ook talloze voorbeelden van discriminerende gedachten die rondgaan, vaak vol haat en frustraties, die tweedracht zaaien, mensenrechten ontkennen en veel mensen dwangmatig beïnvloeden. De negatieve consequenties hiervan voor de samenleving als geheel zijn groot.

En dan zijn er ook, via internet en sociale media, de met

agressieve methoden gevoerde reclamecampagnes. Voor een fenomeen als Black Friday, overgewaaid uit Amerika, gaan de aanbiedingen voor van alles en nog wat viraal. In Nederland lijkt de reclamecampagne hiervoor langzamerhand nog groter dan voor onze traditionele feesten als Sinterklaas en Kerstmis. Zo zien we de nodige virale gebeurtenissen die epidemische vormen aannemen, omdat mensen die processen blijkbaar volkomen normaal vinden. Met dit alles moeten we vaststellen dat onze ethiek en moraliteit ver achterblijft bij de ontwikkeling van de moderne techniek. De eenvoud waarmee een mentale epidemie kan worden ontketend met gebruik van software en sociale media is ongekend. De ontwikkelaars van die techniek maken gebruik van het feit dat er bijna geen wetten zijn die hen tegenhouden. Zij gebruiken algoritmes om te zien waar onze belangstelling naar uitgaat en verkopen die kennis aan ‘de markt’, zonder enige controle op ethische aspecten. We hebben te maken met totaal onethische software, die met commercieel of politiek gewin uitfiltert wat er onder de verschillende bevolkingsgroepen leeft en daarmee een grote invloed heeft op de gedachtestromen. Pas de laatste tijd komen er geluiden op om die processen toch op een of andere manier aan banden te leggen. Als bijkomende consequentie zien we vooral jonge mensen die letterlijk verslaafd raken aan sociale media en dagelijks hun tijd verdoen met het uitwisselen van de meest onbetekenende dingen. Zij vullen hun leven in met leegte in plaats van zich echt te ontwikkelen.

Hoe kritisch is onze ontvanger?

Met het beeld van de zender en ontvanger voor ogen roept het voorgaande de vraag op: hoe kritisch is onze antenne voor de ontvangst afgesteld? Staan we open voor een heel breed veld aan gedachten die op ons afkomen, elk met hun specifieke karakteristieken? Als al die ‘frequenties’ door elkaar binnenkomen, is het niet eenvoudig om die stroom te filteren en er bewust uit te halen wat ons werkelijk bezighoudt. Daarnaast, als we onze ontvanger *niet* kritisch afstellen, komt alles onbewust binnen. Hoe bewust of onbewust zenden we dan weer allerlei gedachten de wereld in?

In deze processen overheersen de gedachtekarakteristieken waar wij het meest gevoelig voor zijn en die het krachtigst bij ons binnenkomen. Als ze binnenkomen en we zijn niet kritisch genoeg, dan vormen we gelijk een mening en daarmee zenden we de gedachten weer uit.

Zo worden mentale epidemieën gevoed. De vervuiling van onze denkprocessen kent diverse vormen van infectie.

Zoals het aannemen van iets ‘van horen zeggen’ zonder dat we daar kritisch over nadenken. Roddelen, kwaadspreken, vooringenomenheid en wantrouwen zijn ook bekende vervuilers van ons denken.

Cancel culture

Een kwalijke vorm die in ons maatschappelijk verkeer ook nadrukkelijk is waar te nemen, kennen we als de *cancel culture*. Wat op de een of andere manier niet aan onze eisen voldoet – oppervlakkig gezien – moet worden ‘weggewerkt’. Het Human-programma ‘Het Filosofisch Kwintet’ heeft daar een interessante uitzending aan gewijd op 25 oktober jl.⁽¹⁾ met als vraagstelling: ‘Mogen we elkaar het zwijgen opleggen?’ Mensen die kritische opmerkingen maken in hun (werk)omgeving – opmerkingen die vaak ook houtsnijden – worden genegeerd, worden dusdanig van hun invloed ontdaan dat ze niet meer in beeld zijn. Deze *cancel culture* zien we terug in veel media, bedrijven en bestuurlijke organen. En in de politiek. Een wrang voorbeeld van waar deze mentaliteit tot een autistische vorm van macht over een grote groep mensen kan leiden, is de affaire rond de kinderopvangtoeslag. Realiseerden degenen die dit wanbeleid opzetten en uitvoerden zich wel wat ze een ander aandeden?

Helaas zijn er nog legio andere voorbeelden te geven. Men noemt het wel eens de democratie van de megafoon: de gene die het hardste schreeuwt, wordt het meest gehoord. Verwant aan de *cancel culture* is ook het negatief gebruik van het fenomeen *framen*, waarbij men iemand bewust in een ongunstig daglicht plaatst.

Mentale resistentie

Ik heb een aantal voorbeelden geschetst van het ontstaan van mentale epidemieën door de vervuiling van ons denken, en de rampzalige gevolgen hiervan. Wat kunnen we eraan doen? Laten we een eenvoudig voorbeeld nemen van fysieke besmetting. Als we zomaar water zouden drinken uit een rivier, kunnen we allerlei infecties oplopen. Omdat iedereen weet dat zulk water eerst moet worden gezuiverd, doen we het niet. Maar we passen dit inzicht niet toe op de gedachtewereld. Wij drinken vaak ongezuiverd uit veel astrale denkstromen. We zouden die stromen moeten zuiveren.

Een soort mentale vaccinatie om immuniteit op te bouwen tegen schadelijke gedachten zien we tegenwoordig in de vorm van ‘disclaimers’ bij berichten op Facebook. Daarin staat dan dat de bron niet controleerbaar is, of onbetrouwbaar, of dat een bewering aantoonbaar onjuist

is. Deze ontwikkeling toont aan dat het mogelijk is om iets te doen aan *fake-news*, dat zich maar al te gemakkelijk laat verspreiden als mensen horen wat ze blijkbaar graag willen horen. Het is een waarschuwing. Maar zo’n waarschuwing zegt nog niet echt *waar* je dan voor moet oppassen en al helemaal niet wat je moet *doen* om zaken goed te onderscheiden.

Een betere antistof tegen vervuiling van gedachtestromen is uiteraard het zelf vergaren van kennis. Nuchtere feiten kunnen onze gekleurde indrukken bijstellen, maar daar moeten we dan wel voor openstaan. Als we daartoe bereid zijn, kunnen we een mentale resistentie opbouwen: ons mentale immuunsysteem versterken.

Een onkritische, gemakzuchtige houding ombuigen naar een wakker zelfbewustzijn vraagt echter om een stevige mentale inspanning. Om van *geloven* naar *weten* te gaan zal ieder mens zich actief enkele primaire vragen moeten stellen. Het gewoonte-denken met vertrouwde aannames toch maar eens onderzoeken. Wat zijn de achtergronden van wat er gebeurt, waar baseren mensen hun uitspraken op, waar zijn mijn eigen indrukken op gebaseerd, hoe kom ik aan betrouwbare feiten en hoe moet ik die duiden?

Mentale hygiëne

We moeten ons denkproces niet alleen voor onszelf leren beheersen, maar zeker ook ten behoeve van onze medemensen. We zijn met ons denken immers gelijktijdig ontvanger *en* zender: we koppelen aan een inkomende gedachte altijd vrijwel automatisch een interpretatie.

Nu begrijpen we in deze tijd de zin van fysieke maatregelen als anderhalve meter afstand, mondkapjes en handen wassen, maar met de mentale afstand ligt dat minder eenvoudig. In de wet van de zwaartekracht herkennen we ook de fysieke eigenschappen van massa en afstand, maar die wetmatigheid geldt ook voor de mentale gebieden. In feite is de wet van aantrekking en afstoting een heel universele wet, stelt de Theosofia.

Mentale afstand kunnen we houden als we aan bepaalde gedachten geen voeding, geen aandacht geven, door er meteen andere voor in de plaats te stellen. Mensen bestoken met gedachten, zoals bijvoorbeeld agressieve reclameboodschappen, is in feite een vorm van mentaal hoesten. Een mentaal mondkapje bestaat dan in de vorm van kritisch kijken of dit wel de aandacht waard is. We moeten met actief denken onze gedachten wassen door er zuivere gedachten tegenover te zetten. Actieve denkers zijn veel moeilijker te beïnvloeden dan passieve denkers. Onze ontvankelijkheid voor gedachtebeelden zien we te-

rug in de mate waarin we geloven, vertrouwen en weten. Wat geloof je, waar vertrouw je op en wat weet je? Dit bepaalt hoe ontvankelijk we zijn. En dat weten – waarheidsopbouw – is een individueel proces.

Van een bepaalde autoriteit zoals een bekende wetenschapper zijn we wellicht geneigd sneller iets aan te nemen dan van een acteur in een reclamespotje. Maar ook als we die wetenschapper vertrouwen, is het voor ons nog geen weten geworden. Soms hebben we lange tijd nodig om met *inzicht* tot weten te komen. Daarbij is actief, eigen onderzoek nodig. Het is een uitdaging om van geloven tot weten te komen. We moeten daarbij ook heel bewust met onze denkprocessen omgaan.

Leren

Bij het delen met elkaar van betrouwbare kennis is een belangrijke rol weggelegd voor ons onderwijs. Opgroeien met een gedegen keten van basisonderwijs tot hoger onderwijs is voor elke generatie onontbeerlijk. En voor de Theosofia bestaat goed onderwijs niet uit het verstandelijk aanleren van al onze spelregels, maar veel meer uit het inzicht opbouwen van het *waarom*. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor die twee innerlijke, hogere vermogens in ontwikkeling: Buddhi – inzicht, intuïtie – en Ātman – inspiratie. Naast Manas – intellect – zijn dit de denkkarakteristieken die ons leervermogen bepalen. Voor het opbouwen van groepsimmunitet tegen vervuilende gedachten is daarom ook een mentale en spirituele training essentieel. Het gaat om het leren begrijpen van denkprocessen en de wereld van ons bewustzijn. En er zijn, naast de reguliere onderwijssystemen, ook scholen op basis van de ideeën van bijvoorbeeld Rāja-Yoga, zoals in de periode 1900-42 van de Theosophical Society Point Loma. En nu Maria Montessori en Rudolf Steiner, waarin enkele theosofische basisgedachten nog doorklinken. Nu is het leerproces veel meer dan scholing. Educatie vertalen we meestal als opvoeding, maar theosofisch gezien betekent het ook *naar buiten* leiden van wat al *in ons besloten* ligt. De opvoeder is de vroedvrouw die helpt geboren te laten worden van wat er innerlijk al is.

De Theosofia leert dat we in essentie *alle* mogelijkheden in ons hebben. Wat we leven na leven hebben ontwikkeld, kunnen we in onze jeugd weer *re-activeren*. Leren is *her-inneren*. Daarnaast kunnen we in dit leven (voor ons) nieuwe mogelijkheden ontwikkelen, wat groei in bewustzijn inhoudt. Belangrijk in al deze leerprocessen is dat we de lessen uit vorige levens – bijvoorbeeld signalen van ons geweten – weten te gebruiken. Ervaringen

uit de hogere gebieden, uit voorgaande levens opgedane universele waarheden, kunnen we met onze hogere denkkarakteristieken Ātman, Buddhi en Manas verder ontwikkelen. Intuïtie kan soms als een soort openbaring onze visie op het leven verbreden. Maar we zullen ons ook kritische vragen moeten blijven stellen: past iets wel in de universele wetmatigheid die we beginnen te zien, waar komt die kennis vandaan? Want ons denken speelt zich op verschillende niveaus tegelijkertijd af. Daardoor kan het lagere denken het hogere ‘vervuilen’, of er juist een waardevol instrument voor worden.

De stroom van inspiratie

Om actief, kritisch, positief en met een *open mind* te denken, is de conclusie dat we ons het beste kunnen laten leiden door ons geweten en onze intuïtie. Zo leren we de onderlinge verbondenheid zien in de hogere, geestelijke sferen van bewustzijn, kunnen we daarmee ‘in resonantie’ komen en leren we het universele, het blijvende, steeds beter te onderscheiden van het vergankelijke. Vanuit het geestelijke, onvergankelijke deel van de mens is er een *continue* stroom van inspiratie en het is aan ons – de lerende mens – om de verbinding daarmee te versterken.

Het Pad van wijsheid

Zo kunnen we ook aan mentale preventie tegen negatieve gedachten werken. Bijgaande illustratie van de drie monniken of drie aapjes kennen we in het Westen als de verbeelding van de uitdrukking ‘horen, zien en zwijgen’, waarmee men dan bedoelt: ik zie iets wat niet door de beugel kan maar rep er niet over. Maar die interpretatie is onjuist. De oorsprong ligt bij de Chinese wijsgeer Confucius en de betekenis is:

Zie geen kwaad, spreek geen kwaad en hoor geen kwaad.

Als we boven het genereren van negatieve gedachtebeelden zijn uitgegroeid, dan zien wij geen kwaad in de wereld, wij

spreken geen kwaad – wij geven dat niet door – en wij horen en luisteren niet naar kwaad. Betekent dit dat iemand die wijs is door het leven gaat als een soort blinde en om zo te zeggen qua spreken en gehoor volledig gehandicapt is? Nee, absoluut niet. Zo'n wijze zal onvolkomenheden van anderen helder en duidelijk waarnemen, de onkunde in een bepaalde fase van ontwikkeling herkennen en daar mededogend mee omgaan. Hij zal alle lerende, onvolmaakte mensen zien als reïncarnerende denkers met grote potenties. De wijze zal boven onvolkomenheden staan, het kwaad zal zijn lagere denkaspecten niet raken. En wij kunnen onszelf daarin trainen: zie geen kwaad meer, spreek geen kwaad meer, hoor geen kwaad meer. Lao-Tse noemde dat *deugd*. In de Pāramitā's uit het Budhisme⁽²⁾ vinden we beschreven met welke kwaliteiten we zouden moeten leven zonder kwaad te denken of kwaad te handelen. Dit is een belangrijke uitdaging voor ons. We hebben vele lessen in vorige levens al geleerd, we kunnen die wijsheid gebruiken. We hoeven daarom niet alles te doen om te weten wat niet verstandig is om te doen. We zijn in staat om vanuit wijsheid en inzicht te handelen, als we ons daarin oefenen. Laten we dat Pad verder volgen.

Referenties

1. *Special: Cancel culture – mogen we elkaar het zwijgen opleggen?* Aflevering van Het Filosofisch Kwintet, uitgezonden door Human op 25 oktober 2020. Terug te zien via [tvblik.nl](https://www.tvblik.nl).
  2. Zie bijvoorbeeld H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 1992, blz. 135-137.
-

Hoe mensen elkaar besmetten

Adam Kucharski, epidemioloog aan de *London School of Hygiene & Tropical Medicine* heeft een model bedacht waarmee je de verspreiding van infectieziekten kunt volgen en daardoor ook passende maatregelen treffen om ze in te dammen. Het interessante is dat dit model niet alleen toepasbaar is op epidemieën van infectieziekten, maar ook op mentale epidemieën.⁽¹⁾

DOTS

Kucharski heeft, om de wetten van virusverspreiding zichtbaar te maken, een reeds bestaande formule herschreven als $R=DxOxTxS$. Daarbij staat R voor het reproductiegetal, ofwel hoeveel mensen gemiddeld door één besmet persoon worden besmet. D staat voor de duur (*duration*), O voor kans (*opportunity*); T voor overdracht (*transmission*); en de S staat voor vatbaarheid (*susceptibility*).

De DOTS-formule toont aan dat elk aspect van invloed is op de R. Als je met betrekking tot het coronavirus bijvoorbeeld het aantal contacten beperkt (O), of als je, eenmaal besmet, de besmettelijke periode verkort door in quarantaine te gaan (D), dan dam je de pandemie verder in. Mondkapjes en afstand houden verlaagt de transitie (T) en gaat de verspreiding dus ook tegen.

Afhankelijk van de infectieziekte kun je maatregelen nemen. Aids kan bijvoorbeeld bestreden worden door je te onthouden van seksuele contacten (O) of het gebruik van condooms (T).

Nu kun je zeggen dat zo'n formule niet werkelijk baanbrekend is; ze is feitelijk een systematisering van wat algemeen bekend is. Het interessante echter is dat Kucharski stelt dat deze formule ook toepasbaar is bij mentale epidemieën. Politieke polarisatie, nepnieuws, rellen, computervirussen, paniek, financiële crises, angst en agressie gedragen zich precies zoals de verspreiding van infectieziekten, en het DOTS-model is daar ook op toepasbaar. Kucharski spreekt voornamelijk over alle informatie die via sociale media en internetsites wordt verspreid.

Omdat er veel statistische gegevens online beschikbaar zijn, kun je de R gemakkelijk berekenen. Je kunt kijken hoe vaak iets is geretweet of gedeeld op Facebook. Als voorbeeld noemt Kucharski de *ice bucket challenge*. Mensen gooiden een emmer ijskoud water over zich om geld in te zamelen voor de ziekte ALS. De R was 2, maar de tijdschaal (D) was heel kort; de filmpjes werden binnen enkele seconden al gedeeld, wat veel sneller gaat dan bij ziektekiemen, waarbij dat dagen of soms wel weken duurt.

DOTS bij mentale epidemieën

Gedachten zijn levende wezens en gedragen zich als virussen. De DOTS-formule is daarom goed toepasbaar op gedachten. Laten we een voorbeeld nemen: de gedachte dat door vaccinatie tegen COVID-19 een chip wordt ingebracht, die mensen tot slaven van anderen maakt.

- D: is vaak enkele seconden tot enkele minuten: een enkele oneliner of een kort artikel dat je leest, waarover je hoort spreken of dat geretweet wordt;
- O: door de sociale media is de kans op verspreiding erg groot; de O-factor kan ingedamd worden als sociale media een strenger beleid voeren ten aanzien van het posten van ideeën;
- T: gedachten kennen geen fysieke barrières; mensen kunnen over zeer grote afstanden elkaar besmetten;
- S: bij onzelfbewuste denkers en zij die weinig kennis hebben, is de vatbaarheid heel groot.

De conclusie die je kunt trekken, is dat de factoren D, O, T wel enigszins door beleid te beïnvloeden zijn. Je zou bijvoorbeeld de O-factor tot vrijwel nul kunnen reduceren, door strikte controle op het internet. In democratische landen vindt dat – gelukkig – niet plaats. Daarom ligt voor vrije landen de meest efficiënte indamming van een mentale pandemie in factor S. Pas als mensen zich gaan afvragen waarvan dit idee komt, welke argumenten er zijn, of dit strijdig is met anderen feiten, enzovoort, zullen ze de onwaarheid ervan inzien. Zelfbewust denken is de 'vaccinatie' tegen *fake news*.

Leer mensen te denken en mentale epidemieën zullen ophouden te bestaan.

Referentie

1. 'De wetten van besmetten', interview met Adam Kucharski, epidemioloog, NRC 8 mei 2021.

Emigratie naar Mars

Kerngedachten

- » Vanuit ons gezond verstand bekeken, is het al duidelijk dat we onze Aarde-problemen op de Aarde zelf moeten oplossen en niet naar Mars moeten transporteren.
- » Wij mensen manifesteren ons op Aarde, omdat ons denkbewustzijn een Aardse karakteristiek heeft. Alleen binnen de Aardse sfeer kunnen we ons bewustzijn tot uitdrukking brengen. Mars – en al zijn wezens – heeft een andere karakteristiek.
- » Fysiek reizen verandert een mens niet.
- » Naarmate we leren werkelijkheid toe te kennen aan het geestelijke element in ons, zullen we ook buiten onze Aardse sfeer ervaringen kunnen opdoen.

Is emigratie naar Mars de oplossing voor de problemen op Aarde?

De gedachte dat we als mensheid naar een andere planeet gaan en ons daar wellicht ook vestigen, dateert al vanaf het moment dat de eerste mens de ruimte inging. De bijna romantische grootheidswaanzin om naar een andere planeet te reizen, groeide gestaag sinds er eind jaren zestig enkele mensen op de maan liepen en daarmee aantoonde dat zoiets technisch geen onmogelijkheid was. De enorme problemen waarmee de mensheid thans worstelt, voedden deze ruimtereisplannen. Immers, er zullen weinig mensen zijn die ontkennen dat we door een moeilijke tijd heen gaan. De pandemie ontregelt nog steeds wereldwijd de normale gang van zaken. Het coronavirus kan mensen flink ziek maken en doden. Veel van de maatschappelijke activiteiten kunnen niet plaatsvinden, waardoor velen in hun bestaanszekerheid worden aangetast. Toch vinden velen de opwarming van het klimaat een veel groter probleem, omdat het structureel is en de oplossing ervan verder weg dan ooit lijkt. En we spreken dan nog niet eens over de talloze oorlogen en oorlogsdreigingen, de vluchtelingenproblematiek, de schrijnende ongelijkheid tussen rijk en arm, over-

bevolking en de teloorgang van de natuur. Sommigen zien maar één uitweg uit deze chaos: emigratie naar Mars.

Kolonisatie van Mars

Er zijn ondertussen al tientallen vluchten naar onze buurplaneet geweest. Er is een organisatie die de kolonisatie van Mars voorbereidt inclusief trainingsprogramma's voor mensen die ernaartoe willen. Toch zijn er nog wel wat hobbels te nemen. Want hoewel Mars, op Venus na, de dichtstbijzijnde planeet is, duurt een reis toch zo'n tien maanden. Om de reis niet te lang te maken kunnen de raketten maar eens in de ruim twee jaar vertrekken. Dit heeft te maken met de omlooptijd van Mars om de zon in verhouding tot de omlooptijd van de Aarde. Verder zijn de middelen om een terugreis te maken nog niet ontwikkeld. Het gaat dus om een enkele reis.

Mocht het lukken een groep vrijwilligers op de rode planeet te brengen, dan treffen ze daar niet echt vriendelijke levensomstandigheden aan. De temperatuur schommelt tussen de 20°C en -140°C. Het oppervlak is kaal, woestijnachtig. Mars heeft

een heel dunne dampkring met weinig zuurstof. De omstandigheden voor menselijk leven zijn in één woord: dodelijk. Dat wil zeggen dat men een soort kas dient te bouwen waarin geleefd moet worden. Daar moet het van de Aarde meegenomen zaad gezaaid worden; wellicht dat men zelfs de grond waarop gezaaid moet worden, moet meenemen. Bovendien is er onvoldoende water voor het verbouwen van voedsel. De vraag is dan ook of er ooit geoogst kan worden. Zo nee, wat moet er dan gegeten worden? Mochten al deze problemen opgelost worden, wat zeer twijfelachtig is, dan hebben de Marsreizigers te dealen met allerlei psychische, sociale en lichamelijke factoren. Zijn onze aarde-lichamen geschikt voor een langdurig verblijf in de ruimte of op Mars? Wat doen de levensomstandigheden met ons psychisch en mentaal welzijn? Velen van ons hebben nu al moeite met een lockdown. Stel je dan voor dat je in een kas leeft in een vijandige omgeving. Er is geen enkele vorm van privacy. Je kunt geen stap naar buiten doen. De voedselvoorziening is onzeker. Er zijn geen medische voorzieningen, er is geen of nauwelijks hygiëne.

Wat misschien nog wel het allergrootste bezwaar is, zijn de onkosten. Als het überhaupt lukt een groep mensen op Mars te brengen, dan zou dat ontzettend veel kosten. We spreken dan alleen nog maar over een kleine elite en niet over de miljarden mensen die op onze planeet wonen. Als je datzelfde geld en diezelfde menselijke intellectuele inspanningen die voor zo'n Marskolonisatie geleverd moeten worden, zou besteden aan het oplossen van de milieuproblemen zoals de CO₂-uitstoot, dan waren we waarschijnlijk af van alle fossiele brandstoffen. Dan stonden in de zeeën windmolenparken, lagen de woestijnen vol met zonnepanelen, reden onze auto's op elektriciteit of waterstof en werden onze huizen niet meer met aardgas, steenkool of olie verwarmd. Daarbij laten we nog buiten beschouwing dat als we het grootste deel van de aardse bevolking naar Mars brachten, we die planeet enorm zouden vervuilen.

Het gezonde verstand zegt dus dat we onze aarde-problemen op de Aarde zelf moeten oplossen en we ze niet naar Mars moeten transporteren. De Theosofia heeft daarenboven nog enkele andere argumenten waarom het feitelijk onmogelijk is naar Mars te reizen.

Levende planeten

De Theosofia gaat uit van bewustzijn als drijvende kracht achter *alle* manifestaties. De vergaande consequentie daarvan is, dat alles leeft: atomen, cellen, mineralen, dieren,

mensen, planeten, zonnen. Mars is dus, net als de Aarde, een levend wezen.

Wat we van een wezen kunnen waarnemen, is het voertuig, het lichaam, dat overigens ook een levend iets is, en is opgebouwd uit levende wezens. Alles leeft! Achter dat voertuig werkt het actieve, het leidende bewustzijn.

Neem een mens als voorbeeld: achter of door zijn lichaam – dat uit levende cellen en atomen bestaat – werkt het *menselijke* bewustzijn, het denkvermogen. Zo werkt achter het hemellichaam Aarde of Mars het *planetaire* bewustzijn.

Al die levende wezens werken samen in een groots collectief, waarbij het ene leven is opgebouwd uit kleinere wezens en het op zijn beurt een onderdeel is van het grotere leven. Zoals het menselijke lichaam is opgebouwd uit levende bouwstenen, zo is ons melkwegstelsel opgebouwd uit levende zonnen en elke zon op zijn beurt is weer samengesteld uit vele andere levende wezens, waaronder planeten. Planeten zijn als de organen in ons zonnestelsel. Precies zoals ons hart, onze lever, onze nieren en de andere organen in ons lichaam een functie vervullen ten behoeve van het hele lichaam, zo vervullen de planeten in ons zonnestelsel een functie ten behoeve van het hele zonnestelsel. En precies zoals ons hart een andere functie heeft dan bijvoorbeeld onze lever, zo speelt elke planeet zijn onmisbare rol in het grote geheel van het zonnestelsel. Planeten en hun bewoners zijn onmisbaar in het grote geheel, maar ze zijn niet inwisselbaar.

Mars heeft dus een andere karakteristiek dan de Aarde. Dat betekent ook dat het leven op Mars een andere karakteristiek heeft dan het leven op Aarde. Precies zoals de cellen van mensen anders zijn dan die van dieren of planten, ja, zoals de cellen van een individueel mens anders zijn dan die van een ander mens, zo verschillen alle levende bouwstenen van de verschillende planeten van elkaar.

Planeten en planeetketens

Planeten zijn veel meer dan wat wij, Aarde-mensen, ervan zien. Wat voor ons het stoffelijk gebied is, is slechts één dwarsdoorsnee van de kosmos.

Er zijn echter veel meer gebieden: zowel etherischer als grover. Het leven manifesteert zich in allerlei gradaties. Een ervan is de zintuiglijk waarneembare wereld; een ander is de astrale wereld, waar wij ook iets van kunnen waarnemen. We spreken dan over gevoel. Zo is er ook een mentale wereld, waarin we vertoeven met ons denken. Zo leeft ook een planeet in zeven kosmische gebieden of werelden, die overeenkomen met de zeven bewustzijnsbeginselen van de mens.

Een planeet is dan ook niet alleen de bol die we zintuiglijk kunnen waarnemen. Hij is feitelijk een keten van bollen, waarvan wij alleen die bol zien die overeenstemt met de sfeer waarin wij op deze Aarde leven. We spreken in dit verband over een planeetketen.

Bovendien kun je spreken van een planeetsfeer, ofwel van een concentrische sfeer rond de zon. Er is dus een Mercurius-sfeer, een Venus-sfeer, de Aarde-sfeer, een Mars-sfeer, enzovoort.

Elke planeet is samengesteld uit en is de woonplaats van alle natuurrijken — de Theosofia erkent er tien. Die natuurrijken trekken in zeven grote cyclische bewegingen over de gehele planeetketen. Na elk zo'n Ronde is er een rustperiode, die *obscuratie* wordt genoemd. Het leven rust uit, zoals een mens na een dag gedurende de nacht slaapt. Onze planeet Aarde verkeert net over de helft van de vierde Ronde. Mars is in obscuratie. Hij zit tussen de derde en vierde Ronde.

Eigen karakteristiek

Alle levens van die natuurrijken hebben een karakteristiek die overeenkomt met de planeet waarop ze zich ontwikkelen. Natuurlijk zullen er wel overeenkomsten zijn tussen de levende bouwstenen van bijvoorbeeld de Aarde en Mars. De dunne atmosfeer van Mars bevat dezelfde elementen als die van de Aarde, zij het in een andere samenstelling. Beide planeten bevinden zich in de gemeenschappelijke zonneseer. Ze zijn dan ook nauw met elkaar verbonden. In de oudheid was dit een bekend gegeven. Men sprak over de zeven heilige planeten, die een hecht team vormen en elkaar steunen bij de opbouw van hun voertuigen, en die zeven verschillende karakteristieken hebben. Zo kun je dus spreken van Aarde-mensen, Venus-mensen, Mars-mensen, enzovoort.

Wij zijn dus onderdeel van de levende planeet Aarde, onze voertuigen zijn samengesteld uit levend aarde-materiaal en ons bewustzijn heeft zich voornamelijk geïdentificeerd met het aardse.

Achter het voertuig van een wezen werkt bewustzijn. Dat bewustzijn manifesteert zich precies in het voertuig dat overeenkomt met zijn ontwikkelingspeil. Wij horen hier dus thuis. We kunnen in deze fase van ontwikkeling alleen onszelf worden op Aarde. Ons denkbewustzijn heeft de typische karakteristiek die bij de Aarde hoort en niet bij andere planeten.

Fysiek reizen verandert een mens niet

Stel nu dat we met een raket naar Mars – of naar een

andere planeet – reizen. Verandert ons denkbewustzijn dan? Ons fysiek deel – het voertuig – verplaatst zich, maar 'verplaatst' ons mentaal deel zich ook? Worden we 'Mars-denkers'? Kunnen we überhaupt Mars-denkers worden? Als een visser pur sang op een boerderij gaat wonen, is hij dan een boer, alleen omdat hij van locatie is veranderd? Zijn hele wezen is afgestemd op het vangen van vis. Hij voedt zich met vis. Hij zou op het land naar slootjes zoeken waarin hij kan vissen.

Of om een andere vergelijking te gebruiken: als je een hond naar de diepzee verplaatst, is hij dan een zeedier? Of blijft het een hond in een verkeerde omgeving?

Als wij in staat zijn met een raket naar Mars te gaan, worden we dan ook mentaal Mars-denkers? Ons karakter is dat van Aarde-mensen. We leven binnen de aardse sfeer. Fysiek naar een andere omgeving gaan, zal daar niets aan veranderen.

Als je niet je gedachten verruimt, en in je gedachten niet boven de sfeer uitgroeit waarin je thans zit, zal je, ook al reis je naar de uithoeken van ons universum, niettemin dezelfde soort ervaringen opdoen als je nu al doet, waarbij we, ter wille van de redenering, er maar aan voorbijgaan dat je daar überhaupt niet kan leven als Aarde-mens. Je zou op Mars weer precies dezelfde soort problemen creëren als op Aarde; de problemen die je wilde ontvluchten.

Universeel bewustzijn

Nu is de mens, zoals elk ander wezen, een in essentie grenzenloos wezen. Dat wil zeggen dat er in zijn bewustzijn vermogens zitten die hem ver doen uitstijgen boven de fysieke planeet, die het levende bouw materiaal voor zijn lichaam levert.

De grote menselijke uitdaging is dat we dit gaan beseffen. In het stadium van bewustzijn waarin de meesten van ons nu zitten, hebben we de neiging alleen werkelijkheid toe te kennen aan wat we zintuiglijk waarnemen. Dit is de diepliggende oorzaak van alle problemen die we in het begin van dit artikel opsomden. De focus op het uiterlijke bestaan doet mensen willen vluchten van onze planeet.

Als we echter de diepere, universelere lagen in ons bewustzijn zouden ontwikkelen, dan verhieven we ons boven de louter fysieke Aarde en voelden we ons thuis in de meer spirituele sferen van alle zeven heilige planeten. We zouden daar dan ervaringen kunnen opdoen en groeien in bewustzijn.

Vergelijk het met iemand die in een van de buitenwereld afgesloten bergdorp woont. Hij kan alleen leven in, en communiceren in het dialect van, dat dorp. Als hij

echter zich verder ontwikkelt, zal hij ook met mensen van de dorpen in valleien kunnen praten en zelfs met die van andere landen, waar hij zich dan ook zou kunnen vestigen. Hoe universeler een wezen is, des te gemakkelijker kan het elders leven. Kijk naar de dierenwereld: kraaien leven overal. Ze zijn niet kieskeurig in hun voedsel en kunnen overal een nest maken. Hoe meer gespecialiseerd een dier is, des te kleiner is het aantal plaatsen waar het kan leven. Wij mensen zijn in zeker opzicht ook nogal specialistisch. We beperken ons in ons denken door vooral in onze persoonlijke denkaspecten te leven. Alleen door het bevredigen van persoonlijke wensen menen we gelukkig te worden. Dat is onze 'specialisatie' en tevens onze grote belemmering tot grootser bewustzijn. Naarmate we leren werkelijkheid toe te kennen aan het

geestelijke element in ons, zullen we ook buiten onze aardse sfeer ervaringen kunnen opdoen. We zullen ons dan vertrouwd kunnen maken met de intellectuele en spirituele sferen van ons zonnestelsel, en daarin kunnen leven en bewegen: even vertrouwd als nu in de fysieke wereld. We hebben ons dan verbonden met het *buddhisch* deel in ons, het deel dat het illusoire van het uiterlijke heeft leren te doorzien. We zijn dan heel andere mensen dan we nu zijn. We zouden in ieder geval niet meer hoeven te vluchten voor de rotzooi die we zelf gemaakt hebben. We bedachten geen schijnoplossingen, zoals Marsreizen, als uitvlucht voor onze problemen, want die zouden we hier meteen trachten op te lossen. Onze planeet zou een toonbeeld van dynamische harmonie zijn, waarin alle wezens zich verder kunnen ontwikkelen tot grotere universaliteit.

Symposium 2021

Zondag 12 september, aanvang 10:00 uur - Online

Bouw mee aan de mentaliteit van de toekomst 7 bronnen van Wijsheid & 7 karakter-transformaties

Hoe positief we ook in het leven staan, hoe positief we ook naar de toekomst kijken, we kunnen de huidige realiteit, die door zoveel mensen als lijden wordt ervaren, niet negeren. De vele crises waarin we als mensheid verkeren, komen alle voort uit onze mentaliteit. We kunnen daarom alleen duurzaam uit die crises komen, als we een andere mentaliteit ontwikkelen.

Maar is dat mogelijk?

Zeker, dat is mogelijk!

We kunnen onze mentaliteit veranderen.

Met behulp van zeven universele wetmatigheden – zeven Juwelen van Wijsheid genaamd – wordt deze stelling onderbouwd. Deze wetmatigheden zijn onlosmakelijk verbonden met zeven mentale houdingen, zeven deugden – in het Buddhisme Pāramitā's genaamd. Iedereen kan deze Wijsheid en deugden herkennen en ontwikkelen. Door hieraan te werken, transformeren we stap voor stap ons karakter. We ontwikkelen via deze weg in feite een

steeds diepere visie op het leven, op onszelf en onze medemens. Door het ontwikkelen van visie en deze toe te passen in de praktijk, bouwen we samen aan een harmonieuze toekomst. In een serie korte lezingen en workshops gaan we met elkaar deze allesomvattende visie opbouwen. Binnenkort vind je op www.blavatskyhouse.org het volledige programma en kun je je voor het symposium inschrijven.

Theosofie in de Natuur

Wat DNA wel of niet bepaalt

DNA is zo'n ingeburgerd begrip, dat we het niet meer kunnen wegdenken uit onze samenleving. Van forensisch onderzoek en erfelijke ziektes tot aan wetenschappelijke theorieën over het ontstaan van leven, overal speelt het een rol. Maar wat is die rol precies?

Dit artikel is een bewerking van de lezing die Bouke van den Noort gaf op 7 april 2021.

Kerngedachten

» Juiste antwoorden hebben juiste uitgangspunten nodig. Een beperkt materialistisch uitgangspunt geeft beperkte antwoorden op wat DNA wel en niet bepaalt.

» Het universum is hiërarchisch opgebouwd waarbij ieder niveau een afspiegeling is van een groter niveau waar het onderdeel van is. Vanuit de details is het functioneren van een groter geheel niet te verklaren.

» DNA *doet niets*. Het bevat de *informatie* voor bouwstenen van het leven, maar het *produceert ze niet*.

» Het overkoepelende bewustzijn van een wezen bepaalt welk deel van het DNA wanneer tot uitdrukking komt.

Volgens Darwin (1809-1882) wordt evolutie gedreven door ten eerste, een strijd om het bestaan, en ten tweede, dat in die strijd de best aangepaste overleven en daardoor hun gunstige eigenschappen doorgeven aan de volgende generatie. De minder goed aangepaste zouden het hierin afleggen en dus afvallen in deze race. Dit is een proces dat Darwin *natuurlijke selectie* noemde. Eerder in *Lucifer* hebben we al laten zien dat het idee van 'strijd om het bestaan' steeds meer op losse schroeven is komen te staan en dat niet strijd, maar juist samenwerking ten grondslag ligt aan leven.⁽¹⁾

In dit artikel gaan we dieper in op de tweede pijler van Darwin's theorie, die van overerving, en kijken we naar wat DNA nu eigenlijk precies bepaalt en welke rol het speelt.

In Darwin's tijd was DNA nog niet ontdekt, maar Darwin beschreef al wel het principe van erfelijkheid, dat bepaalde eigenschappen doorgege-

ven konden worden aan het nageslacht. Toen DNA in 1953 fysiek was aangetoond, was daadwerkelijk het mechanisme ontdekt hoe die overerving plaatsvindt en waar die erfelijke informatie opgeslagen ligt. Dit werd als zo'n krachtig bewijs gezien, dat sindsdien de hele evolutietheorie tot vaststaand feit verheven is en nu als waarheid gepresenteerd wordt.

Maar wat wordt precies door DNA bepaald? Gaat het alleen om eigenschappen als oog- en haarkleur of zit ook aanleg voor wiskunde of muzikaliteit in je genen? Of is, nog ruimer gezien, ook je karakter genetisch bepaald? En dan komen we bij meer ethische kwesties, want hoe zit het dan met criminaliteit? Kan je wel verantwoordelijk worden gehouden voor crimineel gedrag als ook dát vast zou liggen in je genen? Is het dan überhaupt wel mogelijk om je karakter te veranderen? Kortom, heel fundamentele vragen!

Juiste antwoorden hebben juiste uitgangspunten nodig

Om deze vragen goed te kunnen beantwoorden, is het essentieel dat je vanuit de juiste uitgangspunten vertrekt. Dat is natuurlijk altijd het geval, maar ik wil er in dit geval de nadruk op leggen, omdat juist bij het onderwerp DNA de consequenties ervan zo enorm zijn. Volgens de wetenschap ligt DNA ten grondslag aan leven, dus de visie op DNA bepaalt ook je visie op leven. En als deze op verkeerde uitgangspunten is gebaseerd, dan kan dat verstrekkende gevolgen hebben voor hoe we dat leven zien en belangrijker nog: hoe we ermee omgaan.

Ter illustratie twee voorbeelden. Voor het eerste moeten we terug naar de periode rond 1900. Het materialistisch denken vierde toen hoogtij en het idee van 'strijd om het bestaan' was geradicaliseerd tot een stroming die *eugenetica* wordt genoemd. 'Eu' betekent 'goed' in het Grieks en het streven in de eugenetica was het verbeteren van het menselijk ras, door alleen de zogenaamde 'goede genen' te behouden. Eugenetici gingen hierbij dus uit van de materialistische visie dat de mens niet meer is dan zijn genen. Dit idee vond ingang bij een groeiende groep mensen, onder wie Winston Churchill, en uiteindelijk werd het in de VS daadwerkelijk in praktijk gebracht. Daar heeft het namelijk in 24 staten geleid tot gedwongen sterilisatie van 20.000 mensen, de zogenaamde 'onderklasse' van de bevolking die simpelweg als 'zwak' bestempeld werd en waarvan de voorstanders van eugenetica vonden dat ze zich beter niet konden voortplanten. Een gebeurtenis die nu volkomen ondenkbaar is en totaal tegen alle ethiek indruist, maar die toch heeft plaatsgevonden vanwege een beperkte visie, gebaseerd op onjuiste uitgangspunten. Een tweede en meer recent voorbeeld, ook gelinkt aan het idee van de 'strijd om het bestaan', gaat over vogels. Hun strijd zou zich voornamelijk afspelen tussen de mannetjes in hun concurrentie om een vrouwtje. Alleen mannetjesvogels zouden zingen om indruk te maken op vrouwtjes. Vrouwtjes zingen niet, was het idee. Totdat slechts een aantal jaar geleden een Leidse bioloog zich afvroeg of dat eigenlijk wel klopte. Ze ging op onderzoek uit en nu blijkt dat wereldwijd bij maar liefst zeventig procent van alle vogelsoorten ook het vrouwtje zingt! En dan hebben we het niet over een of ander zeldzaam nachtdiertje diep in de regenwouden van Borneo, maar over alle vogelzang in onze tuinen!

Dit zijn twee voorbeelden die goed laten zien hoe een onjuist uitgangspunt tot een enorme verdraaiing van een werkelijkheid leidt, met alle ethische consequenties van dien.

Hoe benader je de werkelijkheid?

Een eerste belangrijke vraag daarom is: wat is werkelijkheid en hoe benader je die? Kunnen we die werkelijkheid eigenlijk wel kennen? Over die laatste vraag zegt G. de Purucker, een van de theosofische leraren, dat het universum zelf die werkelijkheid is, en dat wij, als onafscheidelijk deel van het universum ook in staat zijn de werkelijkheid te kennen.

(...) omdat wij, als kinderen van het universum latent alle vermogens en krachten in ons dragen die het universum bezit (...) Derhalve bezitten wij de organen om het universum te begrijpen.⁽²⁾

En die vermogens in de mens, zegt De Purucker, kan je zien als drie werkingen van het bewustzijn, drie bewustzijnstoestanden die je kan aanduiden met de termen *wetenschap*, *filosofie* en *religie*.

Drie invalshoeken zou je kunnen zeggen om de Werkelijkheid te onderzoeken, en die alle drie onmisbaar zijn om een juiste visie op te bouwen over hoe het leven in elkaar zit.

Wetenschap

Als we beginnen met het wetenschappelijke aspect, dan is dat het deel van ons bewustzijn dat actief is wanneer we de verschijnselen van de uiterlijke wereld onderzoeken, de buitenste schil van werkelijkheid, zoals H.P. Blavatsky dat noemt. De wetenschap verzamelt en rangschikt feiten van de uiterlijke natuur, en het karakteristieke aspect in ons bewustzijn dat zich hiermee bezighoudt, is ons *intellectuele* deel. Met dit intellectuele aspect onderzoeken we de uiterlijke processen in de natuur om antwoord op de vraag te vinden hoe de processen in de natuur verlopen. Op zich heel waardevol, zolang het besef er maar is dat de uiterlijke natuur slechts een deel van die werkelijkheid is.

Filosofie

Met ons filosofische aspect kijken we vervolgens naar de oorzakelijke verbanden tussen die uiterlijke verschijnselen, naar de samenhang ervan. Daarmee weten we alles tot een logisch geheel te brengen. Daar hebben we onderscheidingsvermogen, begripsvermogen voor nodig en dat is het aspect in ons dat we aanduiden met *intuïtie* of inzicht. Dankzij het filosofische aspect zien we de samenhang en krijgen we antwoord op het *waarom* van het leven: waarom de dingen zijn zoals ze zijn. Meer dan intellectuele kennis, gaat het hierbij om wijsheid, om het direct aanschouwen van de werkelijkheid. Je ziet en

begrijpt de samenhang van alles.

Maar die samenhang staat niet op zichzelf, die kan namelijk niet bestaan zonder een groter geheel waarin die samenhang zich voordoet. En daarmee komen we bij het laatste, meest universele aspect van de drie.

Religie

Het religieuze aspect in ons, is het meest innerlijke deel van ons bewustzijn, waarmee we de fundamentele eenheid van het leven kunnen *ervaren*. Het is het mystieke deel in ons dat de onlosmakelijke verbondenheid van al het leven ervaart, omdat, wanneer het volledig actief is, dit ons bewustzijn verheft tot de geestelijke essentie die aan al dat leven ten grondslag ligt. Dan is er werkelijk sprake van een eenheidservaring. Het overeenkomstige aspect in ons bewustzijn noemen we het inspiratieve vermogen en naast het 'hoe' en het 'waarom', krijgen we dankzij ons religieuze aspect antwoord op het *waartoe*, de zin van het leven: het steeds meer ontplooiën van de geestelijke kern die we in essentie zijn. Zoals de Buddhisten het omschrijven, vloeit de druppel dan weer terug in de grenzenloze oceaan waar hij vandaan komt.

Alle drie aspecten of bewustzijnstoestanden zijn zoals gezegd onmisbaar. Als drie zijden van een driehoek belichten ze elk één facet van *dezelfde* werkelijkheid. Vandaar dat Theosofie ook wel de synthese van deze drie genoemd wordt. Ware Religie heeft daarom altijd filosofie en wetenschap in zich besloten, ware Filosofie het wetenschappelijke en religieuze element en ware Wetenschap weer filosofie en religie.

Wanneer dit niet het geval is, en een of twee afgezonderd worden van de andere, dan leidt dat vroeg of laat tot dogmatiek. Bij religie kennen we de voorbeelden wel waarbij door het gebrek aan logica en erkenning van wetenschappelijke feiten ze tot fatalistische gods*dienst* vervalt, waarbij een buiten ons staande god zou bepalen of we straf of beloning verdienen. Maar voor de wetenschap – en dat zijn we niet zo snel geneigd te zien – geldt precies hetzelfde! Een wetenschap die ieder bestaan ontkent van wat we niet waar kunnen nemen of kunnen meten is in feite net zo dogmatisch. Wetenschap waarbij de achterliggende eenheid van het leven uit het oog verloren is en niet als mogelijke optie wordt erkend, reduceert de werkelijkheid tot een op toeval berustend en volledig mechanisch en doelloos Universum. In zekere zin logisch, omdat een eenzijdig wetenschappelijke benadering alleen antwoord geeft op wat *meetbaar* is, en het doel, de zin van het leven per definitie *onmeetbaar* is.

Deductieve en inductieve methode

Ondanks dat alle drie de bewustzijnsaspecten onmisbaar zijn, moet je toch ergens beginnen met je onderzoek naar werkelijkheid. Van waaruit vlieg je je onderzoek aan? Benader je het vanuit het grote geheel, de eenheid waar alles onlosmakelijk deel van is? Dat wordt de *deductieve* methode genoemd. Daarbij start je vanuit de Universele Wetmatigheden en algemene patronen die in die totaliteit werkzaam zijn. Vervolgens daal je vanuit dat grote beeld steeds verder af naar de bijzonderheden die in dat grote geheel hun plaats en functie hebben.

Benader je het leven vanuit de andere kant, vanuit de bijzonderheden en details? Dat is de *inductieve* methode. Dan ga je niet *per se* uit van een samenhangend groter geheel, maar probeer je van onderaf, met alle verzamelde uiterlijke details een totaalbeeld op te bouwen en tot een algemene theorie te komen. Omdat je bij deze methode vanuit de uiterlijke details vertrekt, wordt deze methode doorgaans vanuit een materialistische visie toegepast en vinden we hem daarom ook veel terug bij wetenschappelijk onderzoek. Maar wetenschap kan óók deductief benaderd worden, zoals Einstein bijvoorbeeld deed bij zijn relativiteitstheorie. Hij vertrok vanuit de universele wetmatigheden. En andersom kan iets universeels als religie op haar beurt weer inductief benaderd worden; dan ligt de focus op de buitenkant, en worden bijvoorbeeld heilige teksten letterlijk genomen waarbij de geest ervan, het universele beeld, uit het oog verloren wordt.

Beperkingen huidig DNA-onderzoek

Als we dan kijken volgens welke methode het huidige wetenschappelijke DNA-onderzoek plaatsvindt, dan is dit geheel volgens de inductieve methode, waarbij er een eenzijdig materialistisch uitgangspunt wordt gehanteerd. Dit brengt meteen twee fundamentele vraagstukken met zich mee die niet vanuit dit uitgangspunt te verklaren zijn. Ten eerste: hoe ontstaat leven uit zogenaamde 'dode' materie? Want als je alléén waarheid toekent aan de zichtbare, fysieke wereld, moet dus de oorsprong van leven in die materie zitten, met als gevolg dat de wetenschap steeds verder in details duikt in de hoop ergens die oorsprong van het leven te vinden. Inmiddels zijn de technische ontwikkelingen zover gevorderd dat we letterlijk op het grensgebied van materie terecht zijn gekomen, waar we fotonen tegelijk als deeltje en als golf beschouwen om alle verschijnselen te kunnen verklaren, maar de wetenschap is nog steeds geen stap dichterbij het antwoord hoe en waar dat leven dan zou moeten zijn ontstaan.

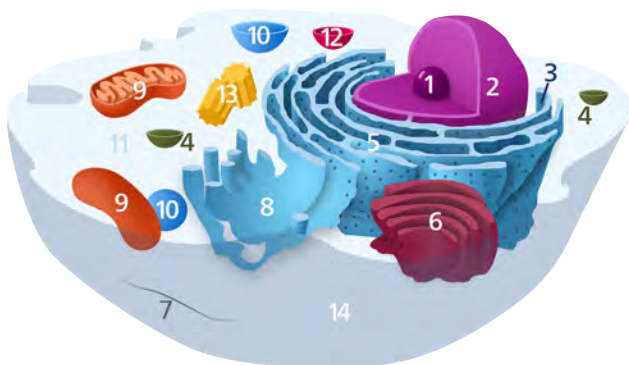
Het tweede onopgeloste vraagstuk is dat van zogenaamde emergentie. Dat wil zeggen dat zowel de structuur – de ordening – als functie van een systeem niet te verklaren is vanuit de kleinere elementen waaruit het opgebouwd is. Zoals het functioneren van een kloppend hart niet vanuit de individuele hartcellen te verklaren is.

Het hele universum is opgebouwd uit dezelfde atomen en toch zien we allemaal verschillende structuren. De vraag is waarom dezelfde atomen zich tot verschillende moleculen samenklonteren, en als we verder op de mens inzoomen, waarom dezelfde moleculen zich weer tot verschillende weefsels verbinden en die weefsels weer tot specifiek-functionerende organen?

Vanuit die inductieve methode, vanuit het detail, is die structuur en functie van een orgaan niet te verklaren. En dan zijn er nog hele *orgaanstelsels* als onze bloedsomloop, spijsvertering en ons zenuwstelsel, allemaal in perfecte samenwerking op elkaar afgestemd, waardoor die vraag alleen nog maar groter wordt. Vanaf de buitenkant lijkt alles ‘vanzelf’ te gaan, als automatische mechanismen. We weten niet beter dan dat het functioneert en nemen het voor lief, maar in werkelijkheid is het een mysterie als je bedenkt dat het onmogelijk vanuit de details te verklaren is, en dus ook niet vanuit het DNA zoals we zo zullen zien. Zodra we stilstaan bij de filosofische vraag *waarom* alles functioneert zoals het doet, dan heeft wetenschap daar simpelweg geen antwoord op. Straks gaan we hier verder op in, maar eerst: wat is DNA precies?

Wat is DNA?

In de afbeelding hieronder zien we een schematische afbeelding van een cel.

Daar hebben we er als mens ongeveer veertig biljoen van. In ieder van die cellen zit een celkern en iedere celkern bevat weer chromosomen. Zo'n chromosoom bestaat uit een enorm lange opgerolde streng, eigenlijk één groot super-molecuul. En dat molecuul is ons DNA. Daarin ligt

de informatie opgeslagen van onze erfelijke eigenschappen. Om een indruk van de hoeveelheid DNA te geven: als je het uit alle cellen van één persoon uitrolt en achter elkaar legt, kan je 6000 keer naar de maan heen en terug. Zo'n DNA-molecuul bestaat uit twee strengen die met elkaar verbonden zijn door basenparen, die, als ze aan elkaar zijn verbonden, een wenteltrapstructuur vormen, ook wel de dubbele helix genoemd.

Die basenparen bestaan maar uit vier verschillende elementen aangeduid met de letters A, T, C en G. Dit gaat misschien wat ver in detail, maar het is van belang, omdat de volgorde van die letters de eigenschap van een bepaald fysiek kenmerk bepaalt. Een stuk DNA dat codeert voor een bepaalde eigenschap, zoals oogkleur of bloedgroep, noemen we een gen. Maar wat wordt nu precies door zo'n gen bepaald?

In 2003 was het zover dat de wetenschap het volledige menselijk genoom in kaart gebracht had en inmiddels is ook van veel fysieke eigenschappen bekend welke genen erbij betrokken zijn. Maar een deel van de wetenschap gaat zo ver te stellen dat ook mentale eigenschappen en zelfs ons karakter genetisch bepaald zouden zijn. Dat bijvoorbeeld iets als wiskundig inzicht (of zelfs angst voor wiskunde!) in ons DNA besloten zou liggen. Dit wordt dan vaak zo stellig gebracht, dat het als onbetwistbaar feit wordt gepresenteerd, waarmee het eigenlijk tot een dogma is verworpen.

Hoe dat zover gekomen is, wordt duidelijker als we eerst een klein uitstapje maken in de geschiedenis.

Genetica: van theorie naar dogma

Onze blik in de geschiedenis beginnen we bij Darwin, die zo'n 150 jaar geleden bekend werd vanwege zijn evolutietheorie gebaseerd op overerving van eigenschappen. Laat ik er meteen bij vermelden dat Darwin zelf bescheiden was, zijn conclusies vaak met "Ik denk dat" formuleerde en er bovendien welbewust van was dat er hiaten in zijn theorie zaten. Darwin was ook zeker niet de eerste die met het idee van erfelijkheid kwam. De Fransman Lamarck had een eeuw ervoor al een soortgelijk idee, en nog eerder al spraken de oude Grieken Hippocrates en Aristoteles ook over kleine deeltjes die doorgegeven worden aan de volgende generatie. De principes van erfelijkheid werden zelfs al vanaf de nieuwe steentijd (6000 voor Christus) toegepast bij het fokken van dieren en het kweken van planten. De reden echter dat Darwin zo beroemd is geworden, is vanwege zijn enorm uitgebreide en nauwkeurige onderzoek, waarmee hij een overtuigende onder-

bouwing voor zijn theorie aanleverde. Ook zat hij op het juiste spoor met dat eigenschappen doorgegeven worden via voortplantingscellen en niet via lichaamscellen zoals voor hem vaak werd gedacht.

Vervolgens was het de Oostenrijker Gregor Mendel, een augustijner broeder en botanist, die al experimenterend met het kruisen van planten ontdekte dat eigenschappen zoals bloemkleur in bepaalde *verhoudingen* worden doorgegeven. Later werden dit de wetten van Mendel genoemd. Een belangrijke stap, omdat hij hiermee het *statistische bewijs* leverde voor Darwins theorie van overerving. Maar dat was pas later, omdat op het moment dat Mendel zijn onderzoek publiceerde, het nauwelijks aandacht kreeg en ook Darwin heeft er nooit vanaf geweten ondanks dat deze publicatie nog tijdens zijn leven plaatsvond.

Dat veranderde in 1900 toen Hugo de Vries de wetten van Mendel herontdekte en er ook bekendheid aan wist te geven. Met terugwerkende kracht werd toen ook het belang ingezien van het werk van Mendel, die sindsdien de vader van de genetica wordt genoemd. Wat Hugo de Vries er nog aan toevoegde is het concept van het gen als drager van erfelijke eigenschappen. Ook had hij het vermoeden dat genen kunnen veranderen door middel van mutaties. Maar nog altijd ging het om een theorie, omdat het fysieke bestaan van DNA nog niet was aangetoond.

Dit laatste gebeurde in 1953 toen de doorbraak kwam met de fysieke ontdekking van DNA door onder anderen Francis Crick en James Watson. Met deze waarneming was ook het wetenschappelijk bestaan van een biochemisch molecuul als drager van die erfelijke informatie aangetoond, waar zowel Darwin, als Mendel, als De Vries al het bestaan van hadden voorspeld.

Dit werd als zo overtuigend bewijs gezien, dat het als het ontbrekende sluitstuk werd gezien, waarmee de deur werd dichtgedaan voor elke verdere verwondering vanuit het filosofische en religieuze aspect. Het gevolg was dat vanaf dat moment de mens en al het andere leven volledig gereduceerd werden tot het DNA. In 1994 nog schreef dezelfde Francis Crick in zijn boek: "Jij, je vreugde en je verdriet, je herinneringen en je ambities, je gevoel van persoonlijke identiteit en vrije wil, zijn in feite niet meer dan het gedrag van een grote verzameling zenuwcellen en de daarmee verbonden moleculen."⁽³⁾

Een gevolgtrekking dus, vanuit een materialistische visie waarbij alles bepaald zou zijn door – en vast zou liggen in – het DNA.

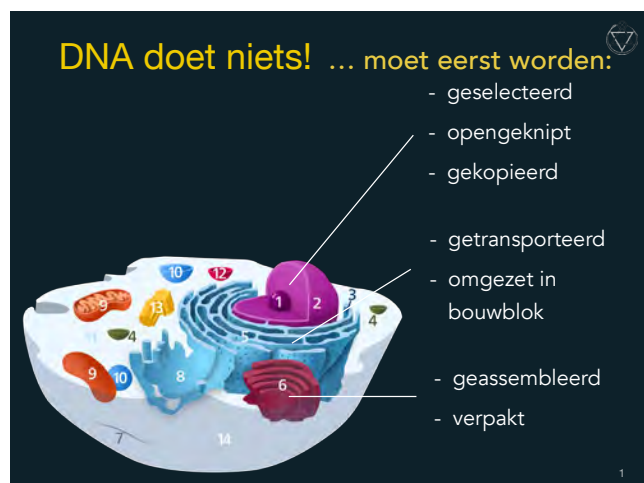
Maar er is één probleem waar hieraan voorbijgegaan wordt, en wel een heel fundamenteel probleem ...

DNA *doet niets!*

... en dat is dat DNA zelf helemaal *niets* doet! DNA bevat namelijk alleen maar *informatie* voor de bouwstenen van het leven, maar het produceert ze niet. Net als dat de blauwdruk van een huis informatie bevat van het bouwplan ervan, maar het huis zelf niet is en óók niet de losse bouwstenen en de bouwers. En dat is een essentieel gegeven, omdat hiermee de hele theorie, dat DNA alles bepaalt, feitelijk in het water valt.

Een andere vergelijking die je met DNA kan maken is die met een receptenboek waarin staat welke ingrediënten er nodig zijn. Maar het recept is nog niet de uiteindelijke maaltijd en zelfs niet de ingrediënten. Die moeten eerst geproduceerd en verzameld worden en vervolgens op het juiste moment en de juiste manier bereid worden voordat je het uiteindelijke gerecht hebt.

Precies hetzelfde geldt voor het DNA. Daar moet eerst van alles mee gebeuren, wat het *zelf* dus niet doet. De informatie moet namelijk eerst omgezet worden in eiwitten, de bouwstenen van ons lichaam, een proces dat eiwitsynthese wordt genoemd. En dat is een zeer complex proces. Om een indruk te krijgen wat er allemaal plaats moet vinden in het productieproces voordat de uiteindelijke bouwstenen gevormd zijn, staan in de afbeelding hieronder de verschillende stappen aangegeven.

In deze schematische dwarsdoorsnede van de cel zijn de verschillende onderdelen van de cel te zien die een rol spelen bij de eiwitsynthese, de productie van bouwstenen. Deze onderdelen worden organellen genoemd, en zijn letterlijk te vergelijken met de organen in ons lichaam. Ze vervullen elk een verschillende functie.

In de celkern moet om te beginnen het juiste stuk DNA geselecteerd worden. Vervolgens wordt de dubbele DNA-streng afgewikkeld, opengeknip en wordt het betreffende stuk informatie dat nodig is gekopieerd. Dat kopietje

wordt vervolgens uit de celkern getransporteerd en via het blauwe organel afgeleverd bij de ribosomen (donkerblauwe stipjes), de fabriekjes in de cel waar de bouwstenen gefabriceerd worden.

Maar dan zijn we er nog niet, want die bouwstenen (die we het halffabricaat zouden kunnen noemen) moeten vervolgens op hun beurt weer getransporteerd worden naar het rode organel waar ze tot hun uiteindelijke vorm worden geassembleerd en verpakt. Van daaruit, tenslotte, worden ze naar hun uiteindelijke bestemming gebracht, in de cel of erbuiten.

Waar het dus om gaat is dat dit allemaal *met* het DNA gebeurt, maar niet *door* het DNA!

Maar wat is het dan wat al deze processen uitvoert? Dat zijn de miljarden en miljarden ‘moleculaire machientjes’, de eiwitten in de cel. Op internet zijn verschillende fascinerende filmpjes te zien, waarbij wetenschappers aan de hand van animaties zo realistisch mogelijk laten zien hoe die processen verlopen. Een indrukwekkend gezicht als je bedenkt dat al die complexe processen onophoudelijk in miljarden van onze cellen letterlijk op dit moment plaatsvinden.⁽⁴⁾

De volgende vraag die zich dan natuurlijk voordoet is: wat stuurt dan al die processen aan?

In haar zoektocht naar het antwoord ontdekt de wetenschap telkens een nieuw mechanisme dat bij die processen betrokken is, waarmee weliswaar op steeds gedetailleerder niveau wordt beschreven *hoe* processen verlopen, maar men daarmee geen stap dichterbij komt op de filosofische vraag *waaróm* alles zo uiterst doelgericht verloopt. Vergelijk het met een auto die van a naar b rijdt en je de vraag stelt hoe hij bij b terechtkomt. Vervolgens krijg je als antwoord: “omdat wielen draaien”. Maar “waarom draaien de wielen?” vraag je dan. “Omdat de motor draait” is het volgende antwoord. “Maar waarom draait de motor?” probeer je nog een keer. “Omdat de start-sleutel is omgedraaid” krijg je dan te horen ... Maar de grote vraag is: *wie* draait de sleutel om en *wie* weet waar de bestemming is?

En dan zie je dat een eenzijdige wetenschappelijke benadering een doodlopende weg is, des te meer omdat diezelfde wetenschap al die miljarden in werking zijnde moleculen en eiwitten óók nog eens als dode materie beschouwt. Voor een bevredigend antwoord zijn daarom het grote beeld en de samenhang van het religieuze en filosofische aspect nodig.

Laten we daarom kijken, vanuit een deductieve benadering, welke antwoorden de Theosofie kan geven.

Wat is leven?

Dan moeten we beginnen met de vraag wat leven is. Vanuit de Theosofie is een eerste antwoord even eenvoudig als volledig en dat is: ALLES. Alles wat we maar kunnen waarnemen is een of andere uitdrukking van leven. Een zeer principiële en universele definitie, die we vaak gebruiken, is die van Plato: leven is het vermogen om te ageren en reageren. Dat wil zeggen het vermogen om uit zichzelf in beweging te kunnen komen en te reageren op de omgeving. En probeer maar eens iets te bedenken dat *niet* beweegt. Letterlijk alles, van atoom tot melkwegstelsel beweegt en reageert op elkaar. Plato noemt dat vermogen om in beweging te komen ook wel *zelf*beweging, de aansturende en ordenende kracht achter de uiterlijke manifestatie. En die kracht, dat leven, wordt in de Theosofie ook wel *bewustzijn* genoemd.

Maar hier zit een addertje onder het gras, want door enerzijds over manifestatie, materie en anderzijds over bewustzijn te spreken zou je de indruk kunnen krijgen dat het twee verschillende dingen zijn, maar dat is niet het geval. In essentie zijn materie en bewustzijn een en hetzelfde, alleen verschillen ze in staat of toestand van uitdrukking. Want die materie is óók leven, bestaat ook weer uit levende wezens! Zoals ons fysieke lichaam bijvoorbeeld uit die miljarden levende cellen bestaat en die cellen op hun beurt weer uit die miljarden levende moleculen die verantwoordelijk zijn voor al die dynamische, doelgerichte processen in de cel. En die moleculen bestaan weer uit levende atomen, enzovoort, enzovoort.

Zo zie je dat leven één grote hiërarchische samenwerking is van leven binnen leven, waarbij elke levensuitdrukking altijd weer onderdeel is van een groter leven waarbinnen het functioneert.

Zoals wij onderdeel zijn van de aarde, de aarde weer van het zonnestelsel, het zonnestelsel van het melkwegstelsel en het melkwegstelsel van een groep sterrenstelsels ... tot in de oneindigheid.

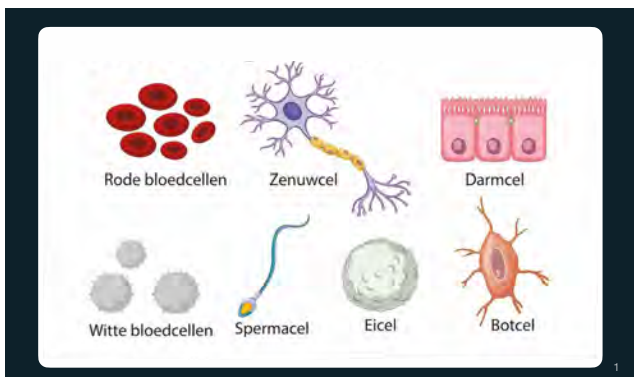
Maar naar ‘beneden’ toe is het niet anders. Ons lichaam bestaat uit orgaanstelsels, die orgaanstelsels uit individuele organen, die op hun beurt weer uit cellen bestaan en zo komen we weer uit bij de cellen met ons DNA en al die moleculaire wezens die verantwoordelijk zijn voor de processen in de cel.

Er is dus altijd sprake van leven binnen leven, waarbij een belangrijk gegeven is dat het verder ontwikkelde leven het patroon neerlegt voor het minder ver ontwikkelde. Binnen zijn invloedssfeer trekt een wezen minder ver ontwikkelde wezens aan waarmee het een samenwerking aangaat.

Binnen die samenwerking kan de een niet zonder de ander, omdat het verder ontwikkelde wezen enerzijds de juiste ‘biotoop’ verschaft voor de minder ver ontwikkelde wezens om zich te kunnen manifesteren, terwijl deze wezens anderzijds het onmisbare lichaam vormen voor het verder ontwikkelde wezen. Precies zoals wij bij onze geboorte al onze cellen weer aantrekken.

Vanuit deze deductieve benadering is het fenomeen van emergentie, de oorzaak van de ordening en het goed functioneren van een levend systeem, wél goed verklaarbaar. Omdat leven zich in die hiërarchische samenwerking altijd rangschikt naar het patroon van het overkoepelende bewustzijn waar het deel van uitmaakt. Het volgt de gewoontepatronen of ‘wetten’ van dat verder ontwikkelde wezen.

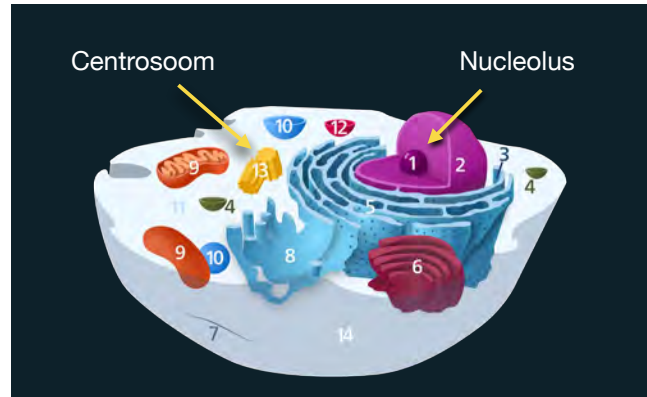
Als we op deze manier weer naar DNA kijken, dan zien we dat het dus *niet ten grondslag ligt aan*, maar een bepaalde *uitdrukkingsvorm van* leven is. En dat de cel als levend wezen, binnen de invloedssfeer van het orgaan waar het onderdeel van is, een specifiek deel van zijn DNA activeert, namelijk dat wat nodig is om zijn taak op die plek te vervullen. Dan wordt het ook duidelijk hoe het kan dat ondanks dat *al* onze cellen *exact hetzelfde* DNA bevatten, ze elk toch een totaal verschillende vorm en functie kunnen hebben.

Ondanks dat alle cellen in ons lichaam *identiek* DNA bevatten, kunnen ze toch totaal van elkaar verschillen in vorm en functie. Iedere cel brengt namelijk precies dat deel van het DNA tot uitdrukking, waarmee het zijn functie kan vervullen binnen het overkoepelende bewustzijn van het orgaan waar het deel van uitmaakt. Het volgt instinctief de ‘instructies’ binnen de leidende invloedssfeer van het verder ontwikkelde bewustzijn waar het onderdeel van is.

Maar dan nog steeds blijft de vraag hoe al die processen in de cel worden aangestuurd. Ook daar vinden we in de Theosofie twee heel interessante aanwijzingen voor. We hebben reeds de organellen besproken die een rol spelen bij het omzetten van DNA in bouwstenen. Maar in de theosofische literatuur worden twee organellen in het bij-

zonder genoemd die hier een *leidende, aansturende* functie inhebben. Dat zijn de nucleolus en het centrosoom. Het centrosoom bestaat uit twee onderdelen (de centriolen) en de nucleolus is het donkerpaarse bolletje op de afbeelding hieronder dat zich in de celkern bevindt.

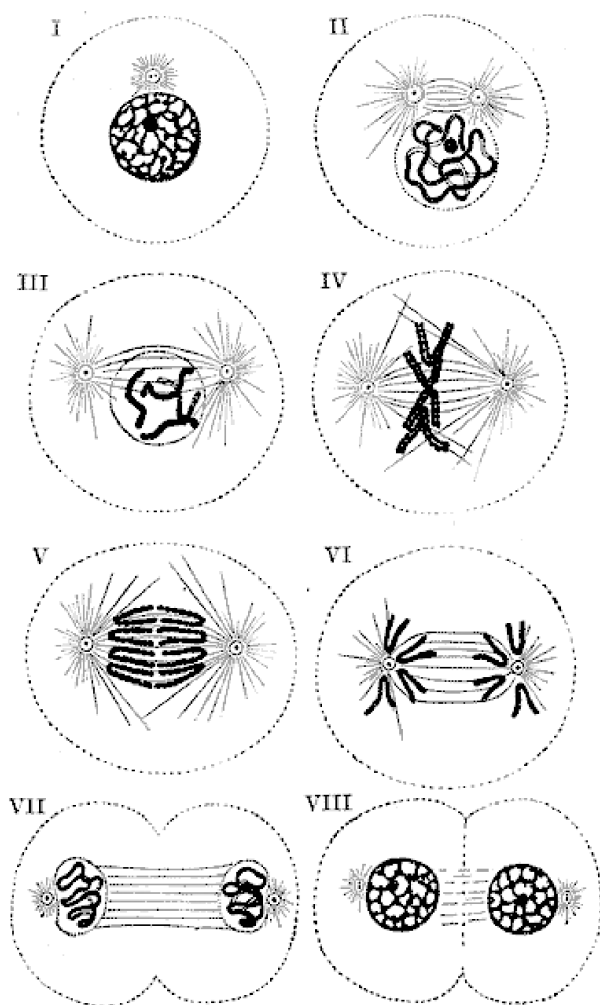
De Purucker beschreef een kleine honderd jaar geleden al hun functie toen de wetenschap bij lange na niet zo ver was als nu, maar deze organellen wel al net ontdekt had. Het centrosoom om te beginnen, speelt een cruciale rol bij celdeling en De Purucker zegt daar het volgende over:

De moderne celbiologen zien alleen het huis [van de cel, red.], en onderscheiden niet de mystieke bewoner binnenin, maar de occultist kijkt naar de mystieke bewoner binnenin, of het levensatoom. (...) het levensatoom werkt via de twee kleine puntjes of vonkjes in het centrosoom die bij het begin van de celdeling uiteengaan. Vanuit deze twee kleine puntjes stromen zijn energieën naar buiten, en elk klein puntje is als het ware al het begin van een nieuwe cel.⁽⁵⁾

Tegenwoordig is de wetenschap in staat om het proces van de celdeling te filmen waarbij goed te zien is hoe tijdens de celdeling het centrosoom een leidende functie heeft ten opzichte van het DNA.

Maar het centrosoom krijgt op zijn beurt weer de impuls van het andere organel, de nucleolus, en De Purucker zegt daar het volgende over:

Al deze verschijnselen van mitose of celdeling zijn eenvoudig de werkingen van de innerlijke ziel van de fysieke cel die eerst de nucleolus en daarna de celkern wekt. Er is een zeer sterk verband tussen deze twee kleine puntjes (centrosoom) en de nucleolus van elke cel, hoewel dit misschien niet onmiddellijk duidelijk is. Vergeet niet dat de nucleolus het eerste fysieke omhulsel is van het levensatoom (...) en al

Op deze afbeelding is duidelijk te zien dat het centrosoom een leidende functie heeft bij de celdeling. De 'sterachtige' centriolen waar het centrosoom uit bestaat nemen aan weerszijden van het DNA hun positie in waarna ze spoeldraden vormen die aan het DNA hechten. Vervolgens trekken ze ieder een helft van het DNA naar zich toe, waardoor er twee aparte cellen ontstaan.

de rest van de cel is slechts het constructiewerk van de cel, eromheen gebouwd door de krachten die voortkomen uit het hart van dit levensatoom.⁽⁶⁾

Je zou de nucleolus dus kunnen zien als het fysieke brandpunt vanwaaruit de leidende invloed van dat levensatoom of celwezen de cel in gaat. De huidige wetenschap zegt enkele interessante dingen over dit organel, die dit ondersteunen.

Ten eerste dat de nucleolus als 'het brein van de cel' gezien kan worden. Daar herkennen we dus die aansturende werking in, net zoals bij de mens het brein het lichaam aanstuurt.

Verder is ontdekt dat de nucleolus betrokken is bij kritieke biologische processen, waaronder de regulering van

de celcyclus. De celdeling dus waarover De Purucker spreekt en waarvan hij aangeeft dat de nucleolus deze via het centrosoom activeert. Ook dichten wetenschappers de nucleolus 'chaperonne-achtige' eigenschappen toe, de beschermende en leidende functie in de cel.

Kortom, we zien dat wetenschappelijk onderzoek ook tot dezelfde conclusies komt van de aansturende rol die deze twee organellen hebben, waardoorheen zoals De Purucker zegt, de levende cel werkt om al die processen in gang te zetten.

DNA en erfelijkheid

Maar hoe zit het dan met erfelijkheid? Welke rol speelt DNA daar dan bij? Een beperkte rol, is het antwoord, omdat DNA alleen betrekking heeft op *fysieke* eigenschappen. De Purucker spreekt daarom ook wel over het kiemplasma – de naam voor DNA voordat het ontdekt was – als de gestolde neerslag van de reïncarnerende mens. DNA is dus ook niet de oorzaak, maar een gevolg van wie we zijn. Je zou het de afspiegeling kunnen noemen van de innerlijke mens op het uiterlijk gebied. En dat betekent dus ook dat het bewustzijn van die innerlijke mens leidend is. Volgens het universele principe van leven binnen leven zoals we besproken hebben, leggen wij het patroon neer, zijn we zélf de blauwdruk zou je kunnen zeggen, waarbinnen onze cellen tot expressie komen. Ons bewustzijn is als overkoepelende invloedssfeer, bepalend voor welke delen van het DNA wanneer geactiveerd worden. Als bundel van spirituele, mentale en psychische krachten, zoals De Purucker beschrijft, werkt de mens door zijn fysieke lichaam.

Vanuit dit bewustzijnsuitgangspunt is nog een aantal andere bijzonderheden te verklaren. Zoals het feit dat maar liefst vijftig procent van ons DNA met dat van de banaan overeenkomt, ondanks dat we er totaal van verschillen. We verschillen, omdat in beide gevallen het achterliggende bewustzijn een heel ander deel activeert.

Een ander fenomeen dat we met deze visie beter kunnen begrijpen, is de plotselinge verandering van vorm en functie *tijdens* het leven van een organisme, zoals we bij het stekken van planten kunnen zien. Iets wat we allemaal wel kennen: je snijdt een stengel af, zet die in water en niet veel later groeien er nieuwe wortels aan. Daar zijn we zo vertrouwd mee, dat we het vanzelfsprekend vinden, terwijl er wetenschappelijk eigenlijk geen goede verklaring voor is waarom cellen van de steel binnen de kortste tijd wortels vormen en dus van het een op het andere moment van zowel structuur als functie veranderen. Dezelfde cellen,

hetzelfde DNA, maar toch plotseling een andere structuur en functie, omdat ze in een nieuwe situatie, binnen de invloedssfeer van het plantbewustzijn 'aangestuurd' worden om de nieuwe taak uit te voeren.

Het laatste voorbeeld, minder bekend maar niet minder indrukwekkend, is van vissen die zelfs geheel van geslacht veranderen. Wanneer bij bepaalde vissoorten het dominante mannetje uit de populatie vertrekt, wordt het oudste vrouwtje namelijk binnen tien dagen een mannetje om zijn positie over te nemen. Het omgekeerde kan ook, dan wordt een mannetje een vrouwtje.

Deze anemoonvis behoort tot een van de vele vissoorten die van geslacht kunnen veranderen tijdens het leven. In het geval van deze soort staat een vrouwtje aan de top van de hiërarchie en wanneer zij vertrekt, wordt het oudste mannetje in enkele dagen een vrouwtje om haar positie over te nemen.

Het is een voorbeeld waarbij een grote verandering optreedt – een totaal nieuwe set genen wordt geactiveerd – waardoor een vis in een paar dagen een gehele geslachtsverandering ondergaat. Nogmaals: hetzelfde DNA, een andere expressie. Dit zijn enkele voorbeelden die vanuit het detail op moleculair niveau niet te verklaren zijn omdat ze zich op het niveau van het individu afspelen, van het achterliggende bewustzijn vanwaar processen worden aangestuurd.

Correlatie is nog geen *oorzakelijk* verband

Toch hoor je nog regelmatig van wetenschappelijk onderzoek waarbij weer een nieuw gen ontdekt is dat verantwoordelijk wordt gehouden voor bepaald gedrag of een bepaalde karaktereigenschap. Hoe zit dat dan? Dan komen we weer bij het belang van het juiste uitgangspunt: omdat er in dit soort onderzoeken vanuit een beperkt materialistisch uitgangspunt een aanname wordt gedaan die principieel niet juist is, namelijk dat ons gedrag of karakter wel in onze genen besloten móét liggen.

Vervolgens wordt er bij een groep mensen met een bepaald gedrag, het erfelijk materiaal onderzocht en gekeken of ze een specifiek gen gemeen hebben.

Bij deze zogenaamde genetische associatiestudies wordt dan door middel van statistiek naar een correlatie gezocht, en dan wordt de conclusie getrokken dat het gedrag waarschijnlijk (sic) door dat ene gen, of die combinatie van genen bepaald wordt, die de groep gemeen heeft. Op deze wijze is ook het eerdergenoemde zogenaamde angst-voor-wiskunde-gen gevonden.

Maar de grote fout die hier wordt gemaakt is dat correlatie nog *geén* *oorzakelijk* verband is! Als er bijvoorbeeld bij een onderzoek naar voorkeur voor vanillevla vastgesteld wordt dat linkshandigen vaker vla eten, dan is er een correlatie tussen vla eten en linkshandigheid. Maar het is natuurlijk onzin om te stellen dat linkshandigheid de *oorzaak* is van het hebben van voorkeur voor vanillevla.

Daarbij komt ook dat er bij dit soort onderzoeken altijd uitzonderingen zijn. Van mensen die *wél* het bepaalde gen hebben maar niet de eigenschap waarnaar gekeken wordt. En ook zijn gevonden verbanden vaak zo zwak, dat zaken als leefstijl en omgevingsfactoren van grotere invloed blijken dan het genenpakket.

Bovendien blijken eigenschappen ook veel moeilijker te voorspellen dan aanvankelijk gedacht.

Toen het DNA net ontdekt was, ontstond al snel het wilde idee dat we in de toekomst precies zouden kunnen voorspellen welke eigenschappen iemand zou hebben. Of iemand bijvoorbeeld blauwe of bruine ogen zou hebben, wel of niet intelligent of muzikaal zou zijn. Maar niets blijkt minder waar, want hoe meer we ontdekken, hoe minder alles blijkt vast te liggen. Een-op-een vertalen van DNA naar eigenschap is nauwelijks mogelijk. Om te beginnen is het maar helemaal de vraag *wát* er van DNA wordt geactiveerd, omdat genen 'aan- en uitgezet' kunnen worden (zoals we bij de geslachtsverandering van vissen hebben gezien). En op het moment *dát* een gen geactiveerd wordt, ligt het ook vaak nog niet vast welke bouwsteen

het exact wordt. Want één gen kan in meerdere soorten bouwstenen worden omgezet, die zowel in structuur als functie kunnen verschillen. En bovendien kunnen bepaalde bouwstenen weer meerdere functies hebben.

Simpel gezegd: bij de bouw van een huis kan je een stuk hout voor het raamkozijn gebruiken, maar het kan bijvoorbeeld net zo goed een deel van de trap worden. Puur vanuit het DNA gezien is het vrijwel onmogelijk, om de uiteindelijke eigenschappen exact te voorspellen. Of om de vergelijking met een receptenboek weer te gebruiken: je gaat aan de slag met een recept voor pannenkoeken maar uiteindelijk eindig je met poffertjes op je bord. Vandaar dus dat zelfs iets als haarkleur nog niet eens met meer dan dertig procent zekerheid te voorspellen is.

Als je dit nu goed doordenkt, dan moet je wel tot de conclusie komen dat DNA eigenlijk zelfs niet eens onze blauwdruk is, maar meer als het gereedschap kan worden gezien van het achterliggend, leidend bewustzijn dat ermee werkt.

We erven onszelf

Als we ons DNA dan niet zijn, wat zijn we dan wel? Zoals we al gezegd hebben zijn we ons bewustzijn, we hebben een lichaam maar we zijn bewustzijn. Specifieker uitgedrukt: we zijn van ons bewustzijn wat we tot uitdrukking brengen en dat noemen we ons karakter. Het is precies dát wat we van onszelf gemaakt hebben: de totaalsom van al onze gedachten, handelingen en gewoontes die we in onze vorige incarnaties hebben opgebouwd.

Van die oneindige stroom van bewustzijn, die we in essentie zijn, worden we precies datgene wat we van onszelf tot ontplooiing gebracht hebben. En daarin is iedereen uniek! Vandaar ook dat eenenige tweelingen ondanks dat ze genetisch identiek zijn, een totaal ander karakter kunnen hebben en dat zelfs op fysiek gebied hun vingerafdruk verschillend is.

Kortom: we erven onszelf! Een leer die in de oosterse filosofie bekend is als *Swabhāva* of de leer van zelfwording. Op basis van reïncarnatie en karma trekken we alles weer aan wat we de vorige keer hebben achtergelaten. Dat geldt niet alleen voor onze omstandigheden, onze familie, vrienden en de plaats waar we geboren worden, maar geldt ook voor ons lichaam. Op basis van diezelfde attractie, of resonantie, trekken we weer al die cellen aan, al die levensatomen, waar we opnieuw die samenwerking mee aangaan, *Skandha's* genoemd in het Buddhisme. Zo worden we precies diegene die we van onszelf gemaakt hebben in vorige incarnaties.

Evolutie en de zin van het leven

Als we dan tot slot naar evolutie kijken, dan komt dit ook in een heel ander licht te staan. Dan is evolutie niet een fysieke vormverandering over de tijd, op basis van toevallige mutaties zoals de darwinistische theorie leert, maar dan is evolutie het steeds verder ontplooiën van bewustzijn. Het steeds verder uit-wikkelen van onze innerlijke latente vermogens, zoals het Latijnse woord *ex-volvere* ook aangeeft, dat letterlijk uit-rollen of uit-wikkelen betekent. Evolutie vindt dus altijd van binnen naar buiten plaats. Het is daarom ook geen toevallig proces, maar een heel doelgerichte ontwikkeling, van het steeds meer tot uitdrukking brengen van het grenzenloze leven, dat we in essentie zijn. En in de huidige evolutiefase waar we nu als mens in bevinden, doen we dat door middel van het *denkbewustzijn*. En daarmee komen we weer terug bij de drie bewustzijnsaspecten waar we mee begonnen om de werkelijkheid te zien: het wetenschappelijke intellect, het filosofische begripsvermogen, en het religieuze inspiratieve vermogen om die éénheid van het leven te ervaren. Door die aspecten in ons te ontwikkelen zullen we steeds verder groeien, steeds universeler worden en iedere keer weer een stukje meer van die werkelijkheid begrijpen.

En als gevolg van het steeds verder uitwikkelen van die vermogens zal ons fysieke deel vanzelf mee veranderen. We zullen ons lichaam als het ware mee omhoogtrekken. En denk dan weer aan het principe van leven binnen leven, waarbij we in die samenwerking, als gevolg van die bewustzijns-groei, ook die cellen als bouwstenen zullen aantrekken, die geschikt zijn om dan aan die nieuwe fase uitdrukking te geven.

Referenties

1. B. van den Noort, 'Hoe 'de strijd om het bestaan' steeds meer uit de mode raakt'. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 40, juni 2018, nummer 2, blz. 53-58.
2. G. de Purucker, *De Mens in de Evolutie*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 198, blz. 14-15.
3. Francis Crick, *The astonishing hypothesis: the scientific search for the soul*, 1994.
4. James Tyrwhitt-Drake, *The molecular basis of life*. <https://www.youtube.com/watch?v=fpHaxzroYxg>.
5. G. de Purucker, *Studies in Occult Philosophy*, blz. 444. De oorspronkelijke Engelse uitgave is te downloaden van de website blavatskyhouse.org.
6. Zie ref. 5, blz. 444.

Uw Vragen

Praktiseren wat je predikt

Ik heb veel te maken gehad met rooms-katholieke nonnen. Zij deden hun hele leven goede werken, kregen geen loon en waren supergehoorzaam. Toch waren het vaak jaloerse, nare vrouwen: vreugdeloos en humorloos — enkele uitzonderingen daargelaten. Zij offerden zich op voor de mensheid. Hoe kan het dat sommigen van hen zulke onaardige en ongelukkige vrouwen werden?

Antwoord

De vraag heeft niet alleen betrekking op rooms-katholieke nonnen, want het betreft eigenlijk iedereen.

Als je werkelijk begaan bent met het lot van je medemensen, vind je dat belangrijker dan je persoonlijke verlangens en gevoelens. Die ondermijnen immers je verantwoordelijkheidsbesef ten opzichte van ieder met wie je te maken hebt. Je zult je moeten bevrijden van ik-gerichte gedachten als jaloezie, geldingsdrang, irritaties en het dogmatisch vasthouden aan regels (die het leven van anderen soms tot een ware hel kunnen maken). Je leert begrijpen waarmee andere mensen zitten en hoe je hen werkelijk kunt helpen op het levenspad. Wat is er vreugdevoller dan dat? Het is inspirerend, moedgevend, en ... hoeft nooit ten koste te gaan van je humor. Meestal is het omgekeerde het geval.

Kortom: wanneer ik-gerichte gedachten de boventoon voeren, kan nooit tegelijk sprake zijn van dienstbaarheid aan de mensheid. Het gaat om ons motief, om het karakter van onze gedachten.

We zeiden al, dit geldt voor ieder. Maar als we toch een kloosterorde

als concreet voorbeeld gebruiken: met welke motieven treedt iemand een kloosterorde in? Zitten daar geen (onbewuste) persoonlijke elementen in? En als die motieven oorspronkelijk welwillend waren, weet die persoon zijn aspiratie in hart en denken levend te houden? Heeft hij tevoren onderzocht in welke kloostergemeenschappen een sfeer van openheid, menselijk begrip zonder voorwaarden, en zelfstandig denken heerst — en in welke niet?

Bedenk dat als er in een bepaalde kerkelijke gemeenschap weinigen zijn die de ware, onzelfzuchtige kant van hun religie begrijpen en in hun omgang met anderen in de praktijk brengen, dat er dan niemand is die die groep innerlijk kan beschermen en leiden. En dan kunnen helaas allerlei egoïstische karakteristieken enorm gaan domineren, waardoor er forse schade wordt aangericht – geestelijke, intellectuele, psychische en soms ook fysieke schade – aan degenen die onder de invloed van die groep staan.

Wat ook nog meespeelt, is dat wie een geestelijke stroming vertegenwoordigt een zeker gezag heeft, en dat de gevolgen van zelfzuchtig handelen zowel voor hemzelf als zijn medemensen ernstiger zijn, dan wanneer hij niet dat (vermeende) spirituele gezag had. Hij ondergraaft immers het diepe vertrouwen dat anderen hem schenken.

Een geestelijke heeft de feitelijke taak een voorbeeld te zijn van inlevingsvermogen en begrip. Hij heeft, als een bepaalde bevolkingsgroep onrechtvaardig wordt behandeld, de plicht krachtadig stelling te nemen en daarnaar te handelen. En gelukkig zijn er altijd wel zulke geestelijken geweest. Idealen zijn geen verre doelen: we kunnen ze elke dag, elk uur praktiseren.

Is schade aan ecosystemen te herstellen?

Jazeker, ecosystemen zoals bossen en meren en moerassen kunnen zich herstellen, met meer of minder moeite. Maar in alle gevallen moeten we wel bereid zijn bepaalde gehechtheden en begeerten van ons in te ruilen voor een besef van verantwoordelijkheid voor al wat leeft.

We herstellen ecosystemen eenvoudig door onze nadelige acties te stoppen (milieuverontreiniging bijvoorbeeld) en meer ruimte te geven aan de planten en dieren om zich te ontwikkelen. Meestal is ruimschoots bekend wat we daarvoor moeten doen. Alleen door dat ook echt te doen, zullen die ecosystemen weer hun kenmerkende planten- en diersoorten aantrekken.

Als we bepaalde ecosystemen wereldwijd decimeren, ontnemen we de wezens die daarin hun leerschool hadden, de kans om zich in die school te belichamen en te leren van hun ervaringen. We vertragen daardoor hun innerlijke ontwikkeling. Het beïnvloedt hun evolutieproces.

Het herstelproces van een ecosysteem kan kort of lang duren. Als wij een ecosysteem dermate hebben verwoest of vervuild dat er verwoestijning optreedt, dan kan dat eeuwen duren. Denk bijvoorbeeld aan de vergaande verdroging, verzilting en vervuiling van het Aralmeer. Maar soms ook kunnen ecosystemen snel opbloeien, zoals de Oostvaardersplassen toen de Flevopolder werd drooggemalen.

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor, Erwin Bomas, Bouke van
den Noort

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactie: J. de Jong-van Wijk,
T: 06-44424848 (b.g.g. 070-3461545)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijs:
€ 26,50 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruijterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.blavatskyhouse.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.
ISSN 1382-2942

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt
in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen of enige
andere manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor
International Study-centre for
Independent Search for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen
en verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften,
en het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belastend door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfacten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)